

Първо заседание

Четвъртък, 16 май 1985 г.

(Открито в 15 ч.)

Председател Станко Тодоров: Другарки и другари народни представители! В залата има необходимия брой народни представители и можем да започнем нашето заседание.

Откривам шестнадесетата сесия на Осмо Народно събрание.

Предлагам следния дневен ред на настоящата сесия:

1. Доклад на Комисията по проверка на изборите за законността на произведен частичен избор за народен представител.

2. Законопроект за утвърждаване на нормативен указ.

3. Законопроект за ратифициране на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ, подписан във Варшава на 14 май 1955 г.

4. Декларация на Народното събрание на Народна република България по повод Обръщението на Централния комитет на КПСС, на Президиума на Върховния съвет и на Министерския съвет на Съветския съюз „Към народите, парламентите и правителствата на всички страни по случай четиридесетгодишнината от края на Втората световна война“.

5. Проект за Семейен кодекс.

6. Законопроект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс.

7. Предложение за структурни и персонални промени в Министерския съвет и неговите органи.

8. Предложение за промени в състава на някои постоянни комисии на Народното събрание.

9. Предложение за освобождаване от длъжност на съдин от Върховния съд и за избиране председател на Пернишкия окръжен съд.

Има ли бележки по проекта за дневен ред? — Няма.

Моля народните представители, които приемат предложението днешен ред, да гласуват. Мнозинство, приема се.

Започваме с разглеждане на точка първа от дневния ред:

Доклад на Комисията по проверка на изборите за законността на произведен частичен избор за народен представител.

За доклад от името на комисията има думата народният представител Юлиана Христова.

Юлиана Христова: Другарки и другари народни представители! Държавният съвет на Народна република България с Указ № 4156 от 22 ноември 1984 г. насрочи на 23 декември 1984 г. частичен избор за народен представител в 338-ми Калояновецки избирателен район, Старозагорски окръг.

За кандидат на Отечествения фронт бе предложен Минчо Смилов Йовчев.

Резултатът от избора е следният: в 338-ми Калояновецки избирателен район от 14 409 избиратели в гласуването са взели участие 14 409. От тях за кандидата на Отечествения фронт Минчо Смилов Йовчев са гласували 14 409, или 100 на сто.

Резултатите от избора с всички изборни книжа са представени в срок на Централната избирателна комисия, която след проверка на материалите установи законността на произведения избор и на основание чл. 38, точка 2 от Избирателния закон обяви за избран кандидата за народен представител Минчо Смилов Йовчев.

Комисията по проверка на изборите на Народното събрание на 16 май 1985 г. се занима с въпроса за законността на посочения частичен избор. Тя констатира, че указът на Държавния съвет за насрочване на избора е издаден своевременно, като са спазени предвидените в закона срокове за регистриране на кандидата за народен представител.

Комисията по проверка на изборите намира, че частичният избор в 338-ми Калояновецки избирателен район, Старозагорски окръг, е произведен при най-точно съблюдаване на Конституцията и Избирателния закон. Изборът е напълно редовен и не съществуват никакви поводи за касирането му.

Другарки и другари народни представители! Комисията по проверка на изборите на Народното събрание, като се основава на изложеното в доклада, предлага на Народното събрание на основание чл. 74 от Конституцията на Народна република България да вземе следното

РЕШЕНИЕ

за законността на произведен частичен избор за народен представител

Народното събрание намира, че състояният се частичен избор за народен представител на 23 декември 1984 г. в 338-ми Калояновецки изборителен район, Старозагорски окръг, е произведен в пълно съответствие с Конституцията и Изборителния закон и не съществува основание за касирането му.

Народното събрание признава за редовни пълномощията на избрания народен представител Минчо Смилов Йовчев.

Председател на Комисията по проверка на изборите:
Б. Георгиев

Председател Станко Тодоров: Желает ли някой народен представител да се изкаже по доклада на Комисията по проверка на изборите и по предложениия проект за решение? — Няма желаещи.

Моля народните представители, които са съгласни с предложениия проект за решение, да гласуват.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Решението се приема единодушно.

Моля новоизбрания народен представител Минчо Смилов Йовчев да подпише клетвен лист, с което да се смята, че е положил предвидената в Конституцията клетва.

Преминаваме към разглеждане на следващата точка втора от дневния ред:

Законопроект за утвърждаване на нормативен указ.

Вносителят на законопроекта, Държавният съвет, няма да прави доклад.

(Мотивите и текстът на законопроекта — приложение № 1, 1)

Давам думата на народния представител Генчо Коларов да изложи становището на Законодателната комисия по законопроекта.

Генчо Коларов: Уважаеми другарки и другари народни представители! Законодателната комисия обсъди обстойно законопроекта за утвърждаване на Указ № 639 за изменение и допълнение на Закона за собствеността и на Закона за териториално и селищно устройство и намери, че указът е навременен и целесъобразно издаден.

Както се посочва и в мотивите към законопроекта, той цели подобряването на административно-правното обслужване на населението при извършване на сделки с недвижими имоти. Това е в съответствие и с приетите от Държавния съвет и Министерския съвет основни насоки в тази област.

По тези съображения Законодателната комисия предлага на Народното събрание да гласува и приеме законопроекта така, както е внесен от Държавния съвет на Народна република България.

Председател Станко Тодоров: Желаете ли някой да вземе отношение по предложението за законопроект? — Няма желаещи.

Моля народните представители, които приемат по принцип законопроекта, да гласуват.

Против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законопроектът се приема по принцип единодушно. Поради това, че по законопроекта не се направиха предложения, предлагам да подложим законопроекта на второ гласуване на днешното заседание.

Има ли възражения по това предложение? — Няма.

Народните представители, които приемат предложението от Държавния съвет за законопроект за утвърждаване на нормативен указ, моля да гласуват.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законът се приема единодушно.

(Текстът на закона — приложение № 1, II)

Преминаваме към разглеждане на следващата точка от дневния ред:

Законопроект за ратифициране на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ, подписан във Варшава на 14 май 1955 г.

(Мотивите и текстът на законопроекта — приложение № 2, I)

Давам думата на докладчика на Комисията по външната политика народния представител Петър Танчев — председател на комисията.

Петър Танчев: Уважаеми другарки и другари народни представители! В съответствие с член 41 от Правилника за работата на Народното събрание Комисията по външната политика и Законодателната комисия обсъдиха на съвместно заседание на 15 май тази година внесените от председателя на Държавния съвет на Народна република България

Тодор Живков законопроект за ратифициране на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ, подписан във Варшава на 14 май 1955 г.

Двете комисии изразиха пълна и решителна подкрепа на дълбоко обоснованите съображения и оценки в доклада на другаря Тодор Живков за огромната роля на Варшавския договор в съвременните международни отношения. Те горещо приветствуват предложението законопроект и считат, че неговото одобрение ще бъде политически акт с изключително значение за съзидателното и мирното бъдеще на нашата страна.

Комисиите изцяло споделят оценката за историческото значение на отбранителния съюз на социалистическите страни като надежден щит на независимостта и социалистическите завоевания на братските народи, като могъща опора на мира и сигурността в Европа и в света. През изминалите три десетилетия Варшавският договор успешно служеше, служи и днес на всестраниното сътрудничество на държавите-участнички, на съвместното разработване и осъществяване на техния градивен външнополитически курс, насочен към мир, разоръжаване, разведряване и сътрудничество.

Комисиите изразиха непоколебимото си убеждение, че участието на Народна република България във Варшавския договор отговаря на най-жизнените национални интереси на нашата страна. Съдбата, независимостта и всестраниното развитие на социалистическа България са неразделно свързани със съдбата на Съветския съюз и на другите братски страни от социалистическата общност.

Съвременната тревожна международна обстановка, предизвикана от стремежите на империализма да постигне военно превъзходство и господство, налага на държавите — участнички във Варшавския договор, да продължат срока на действие на своя съюз. Вземаното в този смисъл единодушно решение е израз на тяхното единство, на волята им да поддържат и занапред необходимата обединена отбранителна мощ за запазване на военностратегическото равновесие между Организацията на Варшавския договор и НАТО, да отстояват непоколебимо делото на мира и сигурността в Европа и в света.

Като взеха предвид всичките тези съображения, Комисията по външната политика и Законодателната комисия единодушно препоръчват на Народното събрание да одобри вношения от председателя на Държавния съвет законопроект за ратифициране на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ от 14 май 1955 г.

Председател Станко Тодоров: Преминаваме към разисквания по законопроекта. Моля народните представители, които желаят да се изкажат, да се запишат.

Давам думата от записалите се на народния представител Милко Балев.

Милко Балев: Другарки и другари народни представители! Възложено ми е от името на парламентарната група на Българската комунистическа партия да изразя пълна подкрепа на предложението, внесено от председателя на Държавния съвет на Народна република България другаря Тодор Живков, да бъде ратифициран Протоколът за продължаване срока на действие на Варшавския договор.

В доклада на вносителя е направена сбита, дълбоко съдържателна и всеобхватна обосновка на това предложение, дава се верен класов анализ на историческата роля и значение на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ, подписан на 14 май 1955 г. във Варшава. В доклада се съдържа реалистична оценка на съвременната международна обстановка и са дадени най-отговорни държавнически изводи за участието ни в борбата за спасяване на човешката цивилизация от термоядрена катастрофа, за гарантиране на мира и сигурността на нашата планета.

Организацията на Варшавския договор по своя произход, същност и цели е отбранителен военнополитически съюз на братските народи от социалистическите страни. Договорът е създаден в пълно съответствие с Устава на ООН. Главната му цел е да гарантира сигурността на участващите в него страни и социалистическите завоевания на народите в условията на вече изградения шест години преди това военнополитически агресивен съюз НАТО.

Историята на Варшавския договор е история на развитието и укрепването на дружбата между братските социалистически страни начело със Съветския съюз върху основата на марксизма-ленинизма и социалистическия интернационализъм. Можем определено да кажем: Варшавският договор е един от най-важните фактори, които позволиха на тези страни в мирни условия успешно да изграждат новото общество, да създадат мощен икономически потенциал, да осигурят благоденствие на своите народи.

През изтеклите 30 години Организацията на Варшавския договор се превърна в постоянен източник на конструктивни идеи за мир и разбирателство между народите с различни социални системи, в синоним и непоклатима опора на мирните пътища и средства за решаване на сложните международни проблеми, в главен фактор на положителното въздействие върху развитието на международната обстановка. От особено значение е ролята на Съветския съюз, който и

сега чрез генералния секретар на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз другаря Михаил Горбачов издигна важни мирни предложения. Пореден израз на тази политика е и Обръщението на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, Президиума на Върховния съвет на СССР и Министерския съвет на СССР „Към народите, парламентите и правителствата на всички страни по случай четиридесетгодишнината от края на Втората световна война“. „Четиридесет години — подчертава другарят Тодор Живков — светът бе опазен от ужасите на нов световен военен пожар. Заслуга за това имат всички, на които са скъпи идеалите на мира и международното разбирателство. Но ако днес народите се радват на такова голямо завоевание, решаващата заслуга за това е на социалистическата общност, на Варшавския договор. Нашата отбранителна организация вече 30 години е главна гаранция за съхраняването на нашите исторически завоевания, на мира в Европа и живота на земята. В името на тази висша повеля ще крепне и занапред нашият политически отбранителен съюз — надеждна преграда пред агресивните планове на империализма, мощен щит на нашата сигурност, национална независимост и суверенитет.“

Другарки и другари народни представители! Създаването от социалистическите държави на Организацията на Варшавския договор като надеждна военнополитическа и обществено-икономическа сила бе неизбежна ответна реакция на империалистическите претенции за световно господство и на изградените от империализма агресивни военнополитически съюзи. Макар и в друга обстановка, днес сме свидетели на действия, които ни напомнят мрачните години на „студената война“.

Агресивните империалистически сили продължават надпреварата във въоръжаването, разчитайки на най-нови технологии. Те подготвят пренасянето ѝ в космоса. Те се стремят да нарушат в своя полза достигнатото военностратегическо равновесие, да унищожат света на ралния социализъм и да осъществят химерни планове за световно господство.

Именно това наложи да бъде продължен срокът на действие на Варшавския договор. И на Варшавското съвещание на висши партийни и държавни ръководители на страните-участнички в него първите наши ръководители подписаха на 26 април т. г. протокол. Докато съществува агресивният империалистически блок на държавите от НАТО, докато под съмнение е европейският и световният мир, социалистическите държави са длъжни по морал и по съвест, по силата на комунистическата и общочовешката отговорност да укрепват своите отбранителни възможности, да усъвършенстват

уват своето политическо, икономическо и военно сътрудничество, да отстояват съдбата на мира в света.

Подписаният във Варшава документ отговаря на жизнените интереси на братските социалистически страни, на интересите на цялото човечество. Той отговаря както на интернационалните задължения, така и на най-съкровения национални интереси на българския народ.

В условията на мир, осъществявайки ленинската априлска линия, превъзможвайки по своя път обективни и субективни трудности, партията и народът завоюваха исторически успехи в строителството на зрелия социализъм.

Сега сме в навечерието на тринадесетия партиен конгрес — ново крупно събитие в нашия живот. Предстоят ни още много работа и дела за щастието на нашия народ, за тържеството на комунизма на българска земя.

Ние носим великата отговорност и великата задача да оставим на XX век пример на една малка, но постигнала много в своето развитие страна. Големите задачи могат да се осъществяват само в обстановка на мир. Затова мирът е вътрешно присъщ на нашата вътрешна и международна политика.

Историческите драми и изпитания на българския народ през вековете бяха големи. Но по-големи от тях са днес нашата воля и готовност да не допуснем те да се повторят. Очите на българските комунисти, на целия български народ са обърнати към бъдещето. А дотам се стига не с ядрени ракети, а с мирни дела, по мирни пътища.

Затова именно под Протокола за продължаване на Варшавския договор стои подписът на генералния секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия и председател на Държавния съвет на Народна република България.

Затова зад този подпис стоят като един човек българските комунисти.

Затова зад този подпис стоят членовете на Българския земеделски народен съюз, отечественофронтовците, комсомолците, българските жени, воините от Българската народна армия и Министерството на вътрешните работи, стои целият наш народ.

С този подпис българската работническа класа, селскостопанските труженици и народната интелигенция единодушно изразяват своята твърда воля да живеят и да изграждат новия свят в сътрудничество и дружба с другите братски социалистически страни, в мир и сътрудничество с всички народи на Балканите, в Европа и в света.

С ратифицирането на Протокола за продължаване на Варшавския договор от Народното събрание Народна република

лика България ще постави своя подпис до подписа на своя велик син Тодор Живков и ще потвърди, че Варшавският договор служи надеждно на великото дело на социализма и мира.

От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия призовавам всички народни представители и представители да гласуваме единодушно за ратифициране на Протокола за продължаване действието на Варшавския договор.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

Председател Станко Тодоров: Давам думата на народния представител Ангел Димитров.

Ангел Димитров: Другарки и другари народни представители! На нашето внимание е предоставен доклад на председателя на Държавния съвет на Народна република България Тодор Живков за ратифициране на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ, сключен във Варшава на 14 май 1955 г.

Само преди няколко дни ние тържествено отбелязахме четиридесетгодишнината от великата победа над хитлерофашизма и японския милитаризъм и тридесетгодишнината от създаването на Организацията на Варшавския договор. Връзката между тези два забележителни юбилея е не само и не толкова в съпадението по време. Тя е много по-дълбока и с огромен политически смисъл. Тези две годишнини ярко характеризират големия път, който изминаха братските социалистически страни в изграждането на новото общество и в борбата за осуетяване на опитите на империализма да ликвидира социализма като обществен строй в една или друга братска страна.

Подписването на Варшавския договор на 14 май 1955 г. е безспорно едно от най-важните събития след Втората световна война. Тогава в обстановка на натрапената от най-агресивните империалистически сили „студена война“, когато те пристъпиха към ремилитаризирането на Федерална република Германия и включването ѝ в създадения шест години преди това безсрочен Северноатлантически военен блок, когато се засилиха неимоверно военните приготовления за удар срещу социализма, европейските социалистически страни бяха принудени да се погрижат за своята колективна сигурност и създадоха свой отбранителен съюз. Те сключиха колективен съюзнически договор, за да „защитят мирния труд на своите народи, да гарантират неприкосновеността на своите граници и територии и да осигурят защита срещу възможна агресия“.

За първи път в историята на човечеството възникна съюз, чиято главна отличителна черта е неговата градивна миролюбива същност, съюз, който никого не заплашва и изцяло служи на делото на мира; съюз, въплътил новия тип международни отношения и изграден на принципите на социалистическия интернационализъм, на основата на братската дружба и равноправието, на другарската взаимопомощ и подкрепа; съюз, споен с кръвта на най-добрите синове на нашите народи, пролята заедно в жестоката битка с омразния човеконенавистен фашизъм.

Образуването на Варшавския договор бе изключително важна, далновидна стъпка, която издигна на по-висок етап единството и сплотеността на братските социалистически страни. Именно на тази основа те непрекъснато усъвършенствуват политическото взаимодействие, издигат на нови висоти икономическата интеграция, задълбочават духовното сближение помежду си. И от всичко това се ражда сплавта на тяхната идеологическа, материална и отбранителна мощ, която с всеки изминат ден увеличава благотворното въздействие на социализма върху общия ход на световните събития, върху световния революционен процес.

„Нашата отбранителна организация — подчерта другарят Тодор Живков — вече 30 години е главна гаранция за съхраняването на нашите исторически завоевания, на мира в Европа и живота на земята. В името на тази висша повеля ще крепне и занапред нашият политически и отбранителен съюз — надеждна преграда пред агресивните планове на империализма, мощен щит на нашата сигурност, национална независимост и суверенитет.“

Такава е историческата правда. Три десетилетия вече Варшавският договор е щит на мирния съзидателен труд на народите от социалистическите страни, достойно служи на благородни и хуманни общочовешки цели. Три десетилетия вече със самия факт на своето съществуване той действа срещу политическите, икономическите и военните заплахи на империализма в различни части на света, той е източник на вдъхновение и морална подкрепа за народите, борещи се за свобода и независимо развитие. Ако не беше Варшавският договор, политическата карта на света днес би изглеждала другояче.

В тези дни, когато човечеството обръща отново поглед назад към страшните изпитания на Втората световна война и слави безпримерния подвиг на съветския народ, пречупил гръбнака на кафявата чума, още по-ярко изпъква историческата заслуга на Съветския съюз и на братските социалистически страни. Благодарение именно на техните усилия бе прекъснат трагичният цикъл: война — кратък мирен отдых — отново война. Благодарение именно на тях бе спус-

ната непреодолима бариера пред замислите на любителите на военни авантюри.

Точно затова дейността на Варшавския договор се ползва с такава висока оценка и с признанието на всички, на които е скъпо мирното бъдеще на човечеството. Затова и с такава задоволство, интерес и широк положителен отзвук бе посрещнато историческото решение на срещата в полската столица на висши партийни и държавни ръководители на държавите — участнички във Варшавския договор — да бъде продължен срокът на действие на договора с още 20 години.

Решението за продължаване на Варшавския договор е преди всичко ярък израз на волята и решимостта на братските социалистични страни да укрепват и занаяпред своето единство и сплотеност, своята икономическа и отбранителна мощ като надеждна гаранция за сигурността и революционните завоевания на социализма. Това решение е продиктувано от упоритото нежелание на НАТО да приеме многократно отправяното предложение за едновременно разпускане на двата блока или поне на техните военни организации. То е продиктувано от растящата заплаха за европейския и световния мир, породена от новите милитаристични планове и от амбициите на Съединените американски щати и НАТО за военно превъзходство.

Продължаването на Варшавския договор е едновременно предупреждение и категоричен отговор на предизвикателствата на определени сили, които все още мечтаят да преправят историята, да променят установените реалности в Европа след Втората световна война.

Но техните надежди за реванш са предварително обречени на провал. Никой не трябва да се съмнява, че братските социалистически страни няма да позволят амбициите за господство да бъдат реализирани. Никой не трябва да се съмнява, че докато мечът на агресивните империалистически сили стои вдигнат и готов за удар, държавите — участнички във Варшавския договор, са длъжни да вземат всички необходими мерки, за да поддържат своя щит, своята колективна отбранителна способност.

„Давайки си сметка за това, колко голяма е военната опасност, и осъзнавайки отговорността си за съдбата на мира — заяви другарят Михаил Горбачов в своя доклад на тържественото събрание в Москва по случай Деня на победата, — ние няма да допуснем да бъде нарушено военностратегическото равновесие между Съветския съюз и Съединените американски щати, между Организацията на Варшавския договор и НАТО. Ние и в бъдеще ще се придържаме към тази политика, тъй като веднъж завинаги усвоихме добре онова, на което ни научи историята.“

Продължаването на срока за действие на договора е израз и на непоколебимата решителност на братските социалистически страни да правят и занапред всичко необходимо за ликвидиране на опасността от ядрена война, на техния исторически оптимизъм и увереност, че с усилията на всички народи и държави мирът може и трябва да бъде защитен, да бъде спасен.

Днес човечеството е на кръстопът, изживява особено отговорен, в известен смисъл драматичен момент. Ще се спре ли неблагоприятният ход на събитията или опасността от война ще продължи да се засилва, ще бъде ли прекратена надпреварата във въоръжаването, преди всичко в ядреното, ще бъде ли предотвратено милитаризирането на космоса или ще се върви по пътя на по-нататъшна още по-остра политическа и военна конфронтация?

Политическата воля и конструктивният реалистичен подход на държавите — участнички във Варшавския договор, са изцяло насочени към единствено спасителния избор в полза на живота и човешката цивилизация. В съзнанието на милиони хора дейността на нашия политико-отбранителен съюз е неотделима от усилията за замразяване, съкращаване и пълно ликвидиране на ядрените арсенали, за плодотворен диалог върху основата на равенството и еднаквата сигурност на страните. И занапред държавите — участнички във Варшавския договор, ще подчиняват своята принципа и последователна миролюбива политика на обективните потребности в световното историческо развитие и на неотложната необходимост да бъде прекратена с политически средства възходящата спирала на надпреварата във въоръжаването.

Другарки и другари народни представители! Нашата родина — Народна република България — с право може да се гордее, че е страна съоснователка и здраво звено на Организацията на Варшавския договор. Нашата принадлежност към този велик съюз на равноправни държави е непоклатима гаранция за свободата и независимостта на българския народ, за неговия социалистически възход. „За пръв път в своята история България е свързана с многостранен договор, който щастливо съчетава нейните национални интереси с интересите на другите социалистически страни, на световната социалистическа общност.“ Затова съвсем естествено е и нашата пълна подкрепа на решението за продължаване на договора.

Известни са многобройните инициативи на нашата страна за утвърждаването на климат на доверие и разбирателство, за кодекс на добросъседство между балканските народи, за разширяване и укрепване на сътрудничеството помежду им.

Сега, когато обсъждаме предложението на другаря Тодор Живков за ратифицирането от Народното събрание на Протокола за продължаване срока на действие на Варшавския договор, ние още веднъж подчертаваме, че без този договор, без най-тясното сътрудничество във всички области на живота със Съветския съюз и с другите братски социалистически страни Народна република България нямаше да бъде днешната преуспяваща и устремена уверено напред социалистическа държава. Ние още веднъж подчертаваме, че Варшавският договор е бил, е и ще бъде, докато съществува империалистическата заплаха, най-здравата гаранция за свободата, независимостта и социалистическото бъдеще на нашия народ.

Поради всичко това парламентарната група на Българския земеделски народен съюз ще гласува единодушно за законопроекта за ратифициране на Протокола за продължаване на Варшавския договор с чувство на достойно изпълнен дълг пред народа и Родината. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Давам думата на народния представител Любен Кулишев.

Любен Кулишев: Уважаеми другарки и другари народни представители! Преди тридесет години в същата тази зала народните представители от Второто Народно събрание единодушно одобриха ратифицирането на Варшавския договор за дружба, сътрудничество и взаимна помощ — първия многостранен съюзен договор на братските социалистически страни в Европа.

Сега, когато Народното събрание обсъжда предложение за продължаване срока на действие на този договор, налага се да обърнем взор както към опита на изминалите години, така и към днешния и утрешния ден на Варшавския договор. И веднага пред нас възникват два неизбежни въпроса: първият — оправда ли Варшавският договор доверието и надеждите, които му бяха възложени преди три десетилетия, и вторият — кои причини повеляват да бъде продължено действието на нашия колективен отбранителен съюз за срок, който прекраща границата между сегашното и следващото столетие? Ясен и убедителен отговор на тези въпроси е даден в краткия, но извънредно съдържателен доклад на председателя на Държавния съвет другаря Тодор Живков.

Равносметката от тридесетгодишната дейност на Организацията на Варшавския договор е красноречива и категорична. Да, нашият съюз блестящо издържа изпита на историята. Той оправда напълно доверието и надеждите на народите на държавите-участнички, в това число и на българския народ.

Варшавският договор се появи в разгара на „студената война“ като необходим отговор на създаването на НАТО и на агресивната политика на империалистическите сили. Но това не значи, че той бе създаден по образ и подобие на НАТО. Както по своята социална природа, така и по своите цели и принципи и по характера на своята дейност военнополитическата организация на социалистическите държави в Европа коренно се отличава от НАТО и от всички други военни коалиции в миналото и днес.

Варшавският договор е съюз на държави, в които властта принадлежи на трудещите се. Той е отбранителен съюз, който обединява усилията на социалистическите страни във външнополитическата и военната област, за защита на социализма и мира. Той е в пълно съответствие с принципите на Устава на Организацията на обединените нации и на международното право, а същевременно отношенията между участващите в него държави са образец на социалистически международни отношения, основани на пълно равенство и на другарска взаимопомощ, на хармонично съчетаване на националните интереси и интернационалните задачи.

Исторически успех на социализма и на всички миролюбиви сили след Втората световна война е осигуряването за Европа на най-дългия досега мирен период в историята на континента. Социалистическите държави, обединени във Варшавския договор, и преди всичко Съветският съюз имат решаващ дял за този успех, който създава благоприятни мирни условия за съзидателния труд на техните народи. Изключително важен фактор за запазването на мира стана постигането на военностратегически паритет с НАТО, извоюван с целната на напрегнати усилия.

Тридесетгодишната история на Варшавския договор е летопис на упорити борби на братските социалистически страни за предотвратяване на ядрената заплаха и намаляване на въоръженията, за проваляне на отделните агресивни акции на империализма, за заздравяване на мира и сигурността.

Сред многото десетки външнополитически инициативи на Варшавския договор, насочени в ключови направления на борбата за мир, има някои широкомащабни и дългосрочни акции, които оставиха дълбока следа в съвременния международен живот. Особено резултатна бе в това отношение инициативата за свикване на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа, което постави началото на общоевропейския процес.

Другарки и другари народни представители! Нашият народ добре съзнава огромното значение на Варшавския договор като гарант на неговата свобода и независимост, на избрания от него социалистически път на развитие. Той е дълбоко убеден, че участието на България във Варшавския до-

говор отговаря на най-жизнените национални интереси на страната и е същевременно израз на социалистически интернационализъм, допринася за развитието на отношенията на дружба и всестранно сътрудничество със Съветския съюз и с другите страни-участници. Участието на България в разработването и осъществяването на съгласувания външнополитически курс на Варшавския договор значително увеличава международните възможности на страната във връзка с редица особено важни за нея регионални външнополитически инициативи. Така например организацията на Варшавския договор подкрепи българските усилия за утвърждаване на мира и разбирателството на Балканите и по-специално за предприемане на конкретни стъпки за превръщане на полуострова в зона, свободна от ядрено оръжие.

Свое място във външнополитическата дейност на държавите — участници във Варшавския договор, заема и сътрудничеството между техните парламенти. Българските парламентаристи активно участвуват в него — както на двустранна основа, така и на свикваните многостранни форуми, какъвто беше състоялата се завчера в Будапеща среща на представителите на парламентите на държавите-участници. Те тясно сътрудничат с парламентаристите от братските страни и на форумите на Интерпарламентарния съюз.

Социалистическите страни — участници във Варшавския договор, имат всички основания да са доволни от богатата и плодотворна дейност на своя политически и военен съюз в служба на мира и социализма. Но когато преценяват по-нататъшната негова съдба, те вземат предвид и някои други съображения. Защото те никога не са били привърженици на разделянето на Европа и на света на противостоящи военни блокове. И на срещата във Варшава те отново се обявиха за едновременно разпускане на своя съюз и на Северноатлантическия пакт, а като първа стъпка — на техните военни организации.

Но сега, когато тридесетгодишният срок за действие на Варшавския договор е към своя край, братските държави-участници бяха принудени да се съобразят както с нежеланието на страните от НАТО да се разпуснат военните съюзи, така и с усложнената и тревожна международна обстановка — резултат на стремежите на Съединените американски щати и техните съюзници да нарушат военностратегическото равновесие, стремежи, намиращи особено опасен израз в американските планове за милитаризиране на космоса.

При тези условия решението на братските страни да бъде продължен срокът на действие на Варшавския договор е отговор на новия етап в агресивните планове на Северноатлантическия пакт, който, както е известно, е сключен за неопределен срок. То е продиктувано от необходимостта да се

гарантират сигурността на съюзническите страни и тясното им външнополитическо взаимодействие, да не се позволи на страните от НАТО да нарушат съществуващото равновесие и да диктуват своята воля на света от позицията на силата.

Трудещите се в нашата страна — членовете на Българската комунистическа партия, членовете на Българския земеделски народен съюз и членовете на Отечествения фронт, горещо подкрепиха решението да бъде продължен срокът на действие на Варшавския договор, тъй като те са уверени, че то ще окаже благотворно влияние за укрепване на мира в Европа и в света.

Дълбоко съм убеден, че Народното събрание ще одобри единодушно предложения законопроект за ратифициране на протокола за продължаване срока на действие на Варшавския договор.

Благодаря. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Давам думата на народния представител Бина Емилова Георгиева.

Бина Георгиева: Уважаеми другарки и другари народни представители! Вземам думата на настоящата сесия на Народното събрание с ясното съзнание, че въпросът, който сега обсъждаме, има изключително значение не само за нашия народ и за народите на социалистическата общност, но и за мира и сигурността в целия свят.

От името на трудещите се и на всички млади хора от Шуменски окръг изразявам пълната подкрепа на предложения законопроект за ратифициране на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ, подписан във Варшава на 14 май 1955 г.

Ние всички знаем, че решението на братските социалистически страни от м. май 1955 г. за създаването на Организацията на Варшавския договор беше закономерен отговор на агресивния курс на най-реакционните кръгове на империализма, които искаха да унищожат новия социалистически обществен строй, да решат историческия спор между социализма и капитализма не чрез мирно съревнование, а с помощта на военно стълкновение. И ако тези чудовишни планове на най-отявлените врагове на социализма не се сбъднаха, то голяма е заслугата за това на отбранителния военнополитически съюз на братските социалистически страни.

Вече 30 години Организацията на Варшавския договор е верен и надежден страж на мирния съзидателен труд и на огромните завоевания на братските страни в изграждането на новия строй, решаващ фактор за запазването на мира в света. И ако нашият континент, всепризнатата люлка и гор-

дост на съвременната цивилизация, вече четири десетилетия от историческата победа над хитлерофашизма и до днес живее под мирно небе и не познава ужасите на войната, това се дължи преди всичко на високоблагородната и хуманна мисия на Варшавския договор, който беше и е сигурна преграда за войнолюбците.

Ние изпитваме чувство на законна гордост, че нашата скъпа Народна република България беше една от основателките на Организацията на Варшавския договор и даде и продължава да дава свой принос за укрепване на отбранителната мощ на социалистическата общност, за защита на социализма и за предотвратяване на нова война. Същевременно ние си даваме сметка, че в днешния ядрен век, когато най-агресивните и милитаристични среди в Съединените американски щати и НАТО обявяват „кръстоносен поход“ против социализма и кроят планове за постигане на военно превъзходство над Съветския съюз и Организацията на Варшавския договор и за установяване на господство в света, когато продължавашото разполагане в Западна Европа на нови американски ядрени ракети за първи удар и планове за пренасянето на надпреварата във въоръжаването и в космоса създават сериозна заплаха за самото съществуване на човешката цивилизация, са необходими много повече усилия за по-нататъшното запазване на отбранителната способност на социалистическата общност и на мощта на нейния военно-политически отбранителен съюз.

Труделите се от Шуменски окръг заедно с целия наш народ ще направят всичко, което е по силите им, за да изпълнят своя патриотичен и интернационален дълг. Ние сме убедени, че само единни и сплотени ще можем да предотвратим надвисналата над човечеството опасност от термоядрена катастрофа и да осъществим идеала на социализма за свят без оръжие и без войни.

При тази сложна и крайно опасна международна обстановка и докато съществува НАТО, Организацията на Варшавския договор ще продължава да играе незаменима роля като най-главен фактор за запазване на мира, за стабилизиране и благоприятно развитие на международните отношения. Ето защо ние горещо приветствуваме и одобряваме еднородно решението за продължаване срока на действие на Варшавския договор, постигнато на срещата на висши партийни и държавни ръководители на седемте братски социалистически страни във Варшава на 26 април т. г.

Като изразявам още веднъж своята и на всички трудещи се от Шуменски окръг безрезервна подкрепа на предложението за законопроект, аз съм убедена, че постигнатото в края на м. април т. г. във Варшава решение е изключително важен акт, отговарящ на жизнените интереси на народите на

братските социалистически страни и служещ на делото на мира и сигурността в Европа и в целия свят. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Давам думата на народния представител Димитър Йорданов.

Димитър Йорданов: Другарю председател! Другарки и другари народни представители! Като представител на работническата класа, на трудещите се от Благоевградски окръг вземам думата, за да изкажа нашата безрезервна подкрепа на единодушното решение на братските социалистически страни да продължат срока на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ или както ние всичко го наричаме, Варшавския договор, във вида, в който той бе сключен първоначално.

Ние добре знаем защо и в отговор на какво беше създаден отбранителният военнополитически съюз на социалистическите страни преди тридесет години.

Ние добре разбираме смисъла и значението на подписания на срещата във Варшава протокол. Убедени сме, че той отговаря на нашите жизнени национални интереси.

За нашия народ, за всеки български труженик Организацията на Варшавския договор е реална сила, която противостои и възпира силите на империализма и реакцията, която действа отрезвяващо на претендентите за световно господство, на стратезите от НАТО.

Ние, работниците от Завода за механични конструкции, както и всички трудещи се от Благоевградски окръг, сме горди, че Народна република България е една от държавите — основателки на Организацията на Варшавския договор, която има свой осезаем принос за отстояване завоеванията на реалния социализъм и провежда неизменна и последователна миролюбива външна политика.

В сегашната сложна и напрегната международна обстановка, когато най-реакционните кръгове на световния и преди всичко на американския империализъм кроят поредните планове за постигане на военно превъзходство над социалистическите страни, аз и моите другари работници в завода съзнаваме колко много още е нужно да направим, за да допринесем за укрепването на икономическите позиции на нашата Родина и на социалистическата общност, разбираме колко още е потребно да се работи и действа в посоката, начертана от Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия и Националната партийна конференция, от Февруарския пленум на Централния комитет.

Само чрез най-пълното осъществяване на предначертанията на партията ние ще имаме право да кажем, че рабо-

тим за разкриване предимствата на социализма, че работим за делото на мира, за укрепването на силата и мощта на социалистическата общност.

През 1978 година на един грандиозен митинг, който ние много добре помним в нашия Благоевград, другарят Тодор Живков заяви: „За Българската комунистическа партия, за социалистическа България няма по-висша повеля от повелята да се борим за осигуряване и укрепване на мира на Балканите, в Европа и в целия свят“.

Убедени сме, че важният политически документ, внесен за ратифициране от Народното събрание на Народна република България, напълно отговаря на тази повеля.

На нашия народ, на нашата работническа класа, на нашите деца, на мирното ни социалистическо съзидание е нужен мир. Затова така спонтанна и неизменна е подкрепата, с която се ползува априлската външна политика на нашата партия и държава, мирните предложения на Съветския съюз и социалистическите страни, идеята за превръщането на Балканите в безядрена зона.

Ето защо напълно подкрепям и ще гласувам за ратифицирането на Протокола за продължаване срока на действие на Договора за дружба, сътрудничество и взаимна помощ между европейските социалистически страни.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Желает ли още някой народен представител да вземе отношение по обсъждания въпрос? — Няма повече желаещи.

* Пристъпваме към първо гласуване. Моля народните представители, които приемат по принцип предложения законопроект, да гласуват.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законопроектът се приема по принцип единодушно.

Другари народни представители, поради това, че при разискванията не бяха направени предложения за изменение и допълнение на законопроекта, предлагам да го подложим на второ гласуване на днешното заседание.

Има ли възражения по това предложение? — Няма.

Народните представители, които приемат законопроекта за ратифициране на Протокола за продължаване действието на Варшавския договор, моля да гласуват.

Законът е приет единодушно. (*Ръкопляскания*)

(*Текстът на закона — приложение № 2, II*)

Другари, преминаваме към разглеждане на следващата точка от дневния ред:

Декларация на Народното събрание на Народна република България по повод обръщението на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, на Президиума на Върховния съвет и на Министерския съвет на СССР „Към народите, парламентите и правителствата на всички страни по случай четиридесетгодишнината от края на Втората световна война“.

Проектът за декларация в навечерието на сесията беше внесен от Комисията по външната политика и от Законодателната комисия, които помолиха ръководството на Народното събрание да го постави на разглеждане поради изключителната важност на проблема.

Ръководствата на комисите ни уведомиха, че не се налага да се прави доклад по проекта, който ви е раздаден. Затова ще преминем направо към разисквания.

Моля народните представители, които желаят да се изкажат, да се запишат.

Давам думата на народния представител Йордан Йотов.

Йордан Йотов: Уважаеми другарки и другари народни представители! Българският народ заедно с народите от света посрещна четиридесетата мирна пролет. През тези дни поколенията, които дължат живота си на великото историческо дело на съветския народ и на неговата несъкрушима армия, отдадоха дълбоко признание на безпримерния подвиг на освободителите на човечеството от най-мракобесния, от най-кръвавия гнет — гнета на фашизма.

Немислимо е да си представим как би изгреждал светът, какво би останало от съкровищницата на човешката материална и духовна култура, ако с цената на двадесет милиона свидни жертви армията на Съветския съюз не бе достигнала до бърлогата на фашисткия звяр, ако не бе донесла на щиковете си свободата на погазена и похитена Европа.

В тези дни народът ни благоговейно се прекланя и пред върховната саможертва на своите чедра, на партизаните от Народоосвободителната въстаническа армия и на техните неустрашими ятаци, на политзатворниците и концлагеристите, на воините от младата Българска народна армия, които положили своя млад живот пред олтара на свободата и на отечеството. Техният жертвен принос в борбата против фашизма за делото на мира и социализма ни отреди достойно място сред народите, които ускориха деня на великата победа.

В тези дни на възпоминания и горест по близки и скъпи хора, които не се завърнаха сред нас, но остават в сърцата ни и душите ни по-живи и от живите, ние отправяме отново взор към нашия брат, към нашия двоен освободител. Израз на нашето възмущение, на нашата съкровена признател-

ност даде другарят Тодор Живков, когато писа: „Безкрайни са преклонението и благодарността на българския народ към Съветския съюз и неговата легендарна армия. Те извираят направо от нашите сърца. Те идват от верността ни към революционните и демократичните идеали, от дългогодишните ни борби за демокрация и социален прогрес, от многобройните свидни жертви, паднали в борбата за социализъм, от нашия патриотизъм и интернационализъм. Идеали, които нямаше да станат действителност без решаващата помощ на Съветския съюз. Идеали и действителност, които днес ни свързват навеки с народите на Съветския съюз.“

Споменът за суровите военни години, за непознатия в летописа на човечеството героизъм на мъжете и жените, които коваха стоманата на победата, ни възхищава и задължава. Той ни възхищава с мъжествеността и себеотрицанието на съветските народи, които защитиха първо родината на социализма и откриха пътя на превръщането му в могъща световна сила. Но споменът ни и задължава, той ни вменява в дълг и става наш свещен обет да не допуснем нова общочовешка трагедия, да бъдем готови да обуздаем разпалените привърженици на нови кръстоносни походи, които и тук, на Земята, и горе, в космоса, вещаят само термоядрена гибел.

Юбилеите са били винаги повод за равностметка и изходни позиции за нови действия. В случая тяхната генерална посока е ясно открояна: да не се допусне катастрофално ядрено безумие, да се защити самият живот, да се спаси от крушение човешката цивилизация. Имаме ли основания за опасения и тревоги? За съжаление имаме. Цялата следвоенна действителност и всеки нов ден в международния живот привеждат все по-обезпокоителни доказателства, че империалистическите сили не са се примирили с присъдата на историята, че те искат реванш, че те готвят ново ужасяващо сътълкновение със света на социализма.

Затова Българската комунистическа партия, Държавният съвет и Министерският съвет на Народна република България, комунистите, сдружените земеделци и всички трудещи се, целият наш народ посрещнаха с горещо одобрение Обръщението на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, на Върховния съвет и на Министерския съвет на Съветския съюз към народите, парламенти и правителствата на всички страни по случай четиридесетгодишнината от края на Втората световна война.

Нас дълбоко ни тревожи, че в Европа са противопоставени огромни въоръжени сили и оръжейни арсенали, че на територията на западноевропейски държави се разполага американско ракетно-ядрено оръжие за агресия за пръв удар, че тъмни реваншистки сили отново надигат глава и

отправят призив за ревизия на следвоенните политически и териториални реалности.

Но ние сме реалисти. Ние съзнаваме, че войната не е прокоба, която фатално ще се разрази над нашата планета с изпепеляващите експлозии на ядрените многоглави ракети. Не враждебността и противопоставянето, а разведряването, доверието и сътрудничеството, равенството и еднаквата сигурност са естествени състояния на международния живот, на мирното съжителство върху нашата обща планета.

Ние сме и оптимисти. И нашият оптимизъм се опира на точна и обективна преценка. Социализмът се роди с ленинския Декрет на мира и през неговата зряла, почти седемдесетгодишна възраст той доказва, че мир и само мир е нужен на великото му съзидателно дело, че е отрицание на войната и е неделим от мира. И нещо друго — че е непобедим! Днес силите на мира и прогреса начело със Съветския съюз са несравнимо по-могъщи от империалистическите сили на империализма и агресията. В следвоенната действителност е установена нова реалност — военнoстратегическо равновесие между Съветския съюз и Съединените американски щати, между страните от Организацията на Варшавския договор и страните от НАТО. Постигането на този паритет е историческо завоевание на силите на социализма и мира, от което те никога не ще отстъпят, защото виждат в него залог за траен мир и за социален прогрес.

Другарки и другари! За всички ни е пределно ясно, че сега главната непосредствена задача на народите и държавите, на парламентите и правителствата е да предотвратят пренасянето на надпреварата във въоръжаването и върху космически орбити, да спрат продължаването ѝ на Земята и да действуват за ограничаване, за съкращаване и накрая за пълно и безвъзвратно унищожаване на ядреното оръжие.

Пример и този път беше даден от Съветския съюз. В годишната на четиридесетгодишния юбилей на победата той едностранно потвърди поетото задължение да не използва пръв ядрено оръжие и призова другите ядрени държави към аналогични решения. Животът налага да се приемат такива норми между страните, притежаващи ядрено оръжие, които да предвиждат предотвратяването на ядрена война, отказ от използването му за пръв ядрен удар, противопоставяне на по-нататъшно разпространение на ядрените оръжия и мерки за тяхното съкращаване до значителното им премахане. Защото никога не бива да забравяме думите на великия Айнщайн: „Аз не зная — казва той — как ще се води третата световна война, но знам, че четвъртата ще се води с камъни и прашки.“

Пътят към разведряването и доверието в Европа и в света минава през освобождението на Европейския континент

от ядрени оръжия — тактически и със среден обseg, през прочистването му от химически оръжия, през създаването на безядрени зони на Балканите, в Северна Европа и в други райони на континента, през неувеличаването и съкращаването на военните разходи.

Очевидно е, че при добра воля, при готовност да се зачитат взаимно интересите на договарящите се страни в Стокхолм, Виена и Женева могат да се постигнат споразумения, които биха избавили народите от кошмара на ядрената гибел. Такива споразумения биха укрепили делото на мира.

„Съветският съюз — заяви другарят Михаил Горбачов — решително се обявява за свят без войни, за свят без оръжия. Ние отново и отново заявяваме, че изходът от историческото съревнование между двете системи не трябва да се реши с военни средства.

Нашата вяност към политиката на мирно съвместно съществуване е доказателство за силата на новия обществен строй, за вярата в неговите исторически възможности. Тя отговаря на интересите на всички страни и народи, пропита е от дух на истински хуманизъм, от идеалите на мира и свободата, които вдъхновяваха съветските хора и в годините на миналата война.“

Другарки и другари народни представители! От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия искам да заявя, че ние, ръководени от съзнанието за своята отговорност пред нашия народ и пред цялото прогресивно човечество, непоколебимо подкрепяме Обръщението на Съветския съюз към народите, парламентите и правителствата на всички страни.

В братско единение със Съветския съюз и страните от социалистическата общност Народна република България последователно ще действа в защита на делото на мира и разоръжаването, на принципите на мирното съвместно съществуване. Тази наша политика извира от демократичните и миролюбивите традиции на свободолюбивия ни народ, от дълбокохуманната природа на социалистическото общество. Тя изразява основната и определящата същност на Българската комунистическа партия, която се ражда, развива и побеждава и в името на свободата, братството и мира между народите. Постигнала пълен разцвет в априлската стратегия на партията, тази политика превърна Народна република България в стабилен фактор на мира на Балканите, в Европа и в света.

Днес нашата социалистическа родина е достоен член на дружното семейство на държавите — участнички във Варшавския договор. Твърдо сме убедени, че като укрепваме единодействието на държавите от тази общност, ние ще поддържаме на необходимото равнище нашата колективна от-

бранителна способност, всестранно ще разширяваме нашето взаимно икономическо, научно-техническо и културно сътрудничество, ще утвърждаваме мощта и авторитета на света, на социализма. Дълбоко сме убедени, че новото съветско обръщение към народите ще мобилизира и вдъхнови миролюбивите, демократичните и прогресивните сили в света за постигане на мир на Земята и в космоса, за мир днес, утре и завинаги. Затова го подкрепяме изцяло и безусловно.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Давам думата на народния представител Николай Георгиев.

Николай Георгиев: Уважаеми другарки и другари народни представители! Знаем, че още не бяха излекувани раните, причинени от Първата световна война, когато на европейския политически хоризонт се появи кафявата чума — фашизмът, който високо издигна знамето на реваншизма и чрез завоевателни войни се насочи към утвърждаване на режими в отделни страни по същност и съдържание от типа на мрачното средновековие. Още тогава Съветският съюз, партиите от Комунистическия интернационал в съответствие с решенията на Седмия конгрес на този интернационал и идеите, залегнали в доклада пред конгреса, изнесен от Георги Димитров, застанаха на позицията за изграждане на широк антифашистки и антивоенен фронт с цел да се предотврати войната и да не се допусне разрастването на тази чумава зараза. За съжаление такъв фронт, способен да предотврати войната, не можа да се създаде. Такъв фронт, или антихитлеристка коалиция, се създаде тогава, когато пламъците на войната обхванаха Европейския континент и други райони на света, и по бойните полета и в попадналите под фашистки ботуш земи настъпи истински ад. И все пак силите на антихитлеристката коалиция, макар с непознати дотогава в историята на войните по размери жертви, победиха. На предни позиции във войната беше Съветският съюз. Фашисткия звяр беше прогонен до неговата бърлога и принуден позорно да капитулира. Този исторически факт свидетелствува, че антивоенните сили, макар с различни социални системи, са в състояние да разгромят и най-мощните войнолюбиви мракобеснически агресивни сили. И не само да спечелят победа на полесражението, но и да затвърдят тази победа с дела, насочени към мирно развитие на народите.

Изминаха 40 години от тази победа, от края на Втората световна война. Четиридесет години без войни на нашия Европейски континент. През този период от време, освен че в основни линии се заличиха раните от войната, но настъпи

процес на бурно развитие на производителните сили, който доведе до съществени изменения в полза на повишаване на материалната и духовната култура на отделни страни и на повишаване жизненото равнище на техните народи. Независимо от това обаче и този период не протече спокойно. Силите на империализма, сред които със своята агресивност ярко се откроява американският, в стремежа си да господствуват над други народи и въобще в света с не една проява правиха опити да помрачат завоюваната над хитлерофашизма победа. Те са, които създадоха военноагресивният блок НАТО, провеждаха и сега се стремят да провеждат политика от позиция на силата.

Въпреки всичко това мирът през този период се запази. Срещу техния военноагресивен блок е противопоставен отбранителният щит на мира — Варшавският договор. С неотслабваща сила се заредиха мирни инициативи на Съветския съюз, на страните на Варшавския договор, на които откликнаха и откликват реално мислещите среди и от страните с друга политическа система. Мир на планетата, мир във взаимоотношенията между отделни народи и страни — под този лозунг, почиващ върху общоприети принципи, се стигна до приемане на Заключителния акт от Общоевропейското съвещание за сигурност и сътрудничество през 1975 г. в Хелзинки, което бе окачествено като форум на века, най-високия връх в борбата на народите за мир през цялата човешка история. Той разкри пътя към разведряването, на конструктивен диалог по спорни въпроси между отделни страни, на сътрудничество при решаване на глобални за човечеството проблеми. Но и при наличието на този връх ние виждаме, че природата на империализма в лицето на днешната американска администрация и на някои нейни съюзници в Европа и в други краища на света с нищо не се е изменила. Като препречва пътя на народите към мир и освобождение, тя иска да наложи своето господство с военно надмощие. Оттук надпреварата във въоръжаването, за което се заделят в баснословни размери средства, и то за ядрено въоръжаване, разполагане на въоръжение в различни краища на света, в това число и ракети с ядрен заряд в Западна Европа, насочени срещу Съветския съюз и останалите социалистически страни. Те предприемат мерки и за милитаризиране на космическото пространство, и за осъществяване на така наречените звездни войни.

Опасността от унищожителна за човечеството и неговата цивилизация война все повече нараства. Ако избухне такава война, за разлика от Втората световна война никакви коалиции и споразумения между антивоенни сили не могат да я спрат. Следователно засилване позициите на антивоенния фронт, чрез който да се предотврати нова световна вой-

на, е върховна повеля на времето. Не въоръжаване, а разоръжаване е нужно да се извършва до пълното унищожаване на военнотехнически арсенал, като средствата, които се заделят за тази цел, да се насочват за решаване на сложни социални, екологични и други проблеми, актуалността на които става все по-голяма със социалните и демографските изменения, които стават в света.

В този контекст ние виждаме изключително голямото значение на инициативите, насочени към разоръжаване и запазване на мира от когото и да възникват те. А истината е, че на първо място и с най-голяма сила и последователност, в които са възпалени вярата и надеждите на народите за траен мир, са инициативите на Съветския съюз. Мирът изобщо е крайгълният камък на провежданата от него политика още от дните на създаването му като държава, като основна цел на идеите, в името на които пламна Великата октомврийска революция, осветлени от организатора на революцията В. И. Ленин. Никак не е случайно, че всяка инициатива в тази насока от съветската страна се следи от световната общественост с нараснал интерес и с надежда за успех в нейното осъществяване. Що се касае до Обръщението на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, на Президиума на Върховния съвет на СССР и на Министерския съвет на СССР „Към народите, парламентите и правителствата на всички страни в света“, до декларацията, която сега разглеждаме, те отново потвърждават хуманната същност на социализма като идея и обществен строй, неговата грижа за съдбата на народите, неговата готовност да отстоява тяхната миролюбива кауза с всички средства. Съвсем естествено е на това Обръщение да откликнат всички, към които е адресирано, да даде то нов, още по-голям тласък в борбата на миролюбивите сили за прогонване реещия се над света призрак на ядрена война и за запазване на мира като най-възжелена мечта на народите.

Само преди два дни, на 14 май, непосредствено след обнародване на Обръщението в Будапеща се проведе среща на парламентаристи от страните на Варшавския договор по случай 30 години от неговото учредяване. Те възторжено приветстваха Обръщението като призив за активна обща дейност в името на траен и надежден мир.

Не може да не подчертаем, че Обръщението е напълно в духа на партийната и правителствената политика, на политиката, провеждана лично от другаря Тодор Живков в полза на мира на Балканите, в Европа и в света при пълна подкрепа на целия наш народ, толкова повече че страната ни се развива в тясна неразривна дружба със Съветския съюз и че в борбата си за отстояване на миролюбивата кауза на народите, която тя води открай докрай, се опира на

подкрепата на тази велика, вдигнала високо знамето на мира социалистическа страна. Обръщението възторжено се приема от целия наш народ, от неговата организирана обществено-ност и ще служи за нова изходна позиция за по-нататъшна дейност на всички за тържеството на делото на мира.

Тук искам да посоча, че Българският земеделски народен съюз като верен съюзник на Българската комунистическа партия, застанал твърдо на позициите на българо-съветската дружба, изхождайки от своята традиционна миролюбива политика още от деня на създаването му и особено от провежданата още от правителството на Александър Стамболийски политика в тази насока, е активен съпричастник на партията и правителството в провеждания от тях политически курс на мир и разбирателство между народите. Българският земеделски народен съюз поддържа контакти с над 100 сродни нему партии и движения от всички краища на света. Основният въпрос, с който се осмислят тези контакти, е въпросът за мира и дружбата между народите, от които жизнено са заинтересувани всички народи, в това число и селяните, свързали съдбата си с мирния селскостопански труд.

Обръщението на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, на Президиума на Върховния съвет на СССР и на Министерския съвет на СССР към народите, парламентите и правителствата на всички страни по случай четиридесетгодишнината от края на Втората световна война ще бъде важна изходна позиция в международната дейност на Българския земеделски народен съюз и вдъхновение за всички сдружени земеделци в борбата им за успешно решаване на задачите на селското стопанство и на цялото наше развитие като главно условие за засилване икономическата и отбранителната мощ на родината ни и за засилване на нейния принос в общата борба на миролюбивите сили за траен мир и социален прогрес на нашата планета.

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз одобрява внесения проект за декларация и ще гласува за приемането ѝ. *(Ръкопляскания)*

Председател Станко Тодоров: Има думата народният представител Анета Вучева.

Анета Вучева: Другарки и другари народни представители! Както на всички сесии на Народното събрание досега, така и на сегашната с въпросите, които се разглеждат, се преминава неизменно под знака на грижите на партията и правителството за укрепване на мира и сътрудничеството между народите, за приемане на закони и утвърждаване на доку-

менти и актове, които уреждат жизнено важни въпроси на нашето развитие.

Представената ни за одобрение декларация на Народно-то събрание в подкрепа на Обръщението на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, на Президиума на Върховния съвет на СССР и на Министерския съвет на СССР към народите, парламентите и правителствата на всички страни е още едно потвърждение на тази миролюбива политика.

Вземам думата като представител на работническата класа, на моите избиратели от район „Искър“, за да потвърдя тяхното одобрение и гореща подкрепа на тази нова хуманна инициатива на Съветския съюз. Ние приветствуваме Обръщението към всички народи, правителства и парламенти в света в дните, когато миролюбивото човечество чествува с благодарност 40 години от победата над фашизма и одобрява повика да се потърсят и намерят средства и форми за продължаване мирното съвместно сътрудничество, за укрепване на доверието между държавите, за предотвратяване на нова световна война. Това е ново ярко доказателство за миролюбието на Съветския съюз, за голямата му грижа и отговорност пред съдбата на човечеството.

В декларацията ясно е казано, че нашият народ заедно с народите от социалистическата общност и всички други миролюбиви народи по света не желаят война, не искат нови разрушения и жертви от никого, не искат да се повтарят трагичните последици на миналите войни, не искат да има разплакани деца и майки, разорени домашни огнища. Аз присъединявам своя глас към призива, съдържащ се в Обръщението и в нашата декларация — да се обърнем към правителствата и парламентите на европейските държави, на Съединените американски щати и Канада и настоятелно да поискаме да набележат ефикасни мерки за освобождаване на Европа от ядрено и друго оръжие, да подкрепят добрата воля на Съветския съюз за постигане пълно и всеобхватно споразумение в поетото от него едностранно задължение да не използва пръв ядрено оръжие.

Другарки и другари! Ние ще обсъдим новия Семейен кодекс с единичката мисъл да се развива по-нататък и укрепва българското семейство, да се създават още по-добри условия за отглеждане на повече деца — нови строители на социалистическа България. Без мир, без разбирателство и сътрудничество не може да се развива никое общество. Ето защо разумът трябва да надделее и у ръководителите на всички западни страни — за съкращаване на военните разходи, за пълно унищожаване на ядрените оръжия, за подпомагане на милиони гладувачи деца и майки по света. Обръщението на Съветския съюз и нашата декларация целят именно това —

да се запазят животът и материалните ценности, да има усмивки по детските лица, да има мир по света. Работниците от нашия вълнотекстилен комбинат „Начо Иванов“, както и всички други работнички и работници от цялата софийска промишленост с радост и благодарност посрещат това Обръщение, защото то създава условия за мирен труд, за да може да се произвеждат повече хранителни продукти, повече платове и обувки, повече мебели и жилища за нашето население. Затова с убеденост и гордост ще гласувам за приемането на декларацията на Народното събрание.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Желаете ли още някой народен представител да се изкаже по предложението проект? — Няма желаещи.

Пристъпваме към гласуване.

Моля народните представители, които приемат предложението проект за декларация на Народното събрание, да гласуват.

Има ли против? — Няма. Има ли въздържали се? — Няма.

Декларацията се приема единодушно. (*Продължителни ръкопляскания*)

(*Приложение № 3*)

Обявявам 30 минути почивка.

(*След почивката*)

Председателстващ Милена Стамболийска: Уважаеми народни представители! Продължаваме нашата работа с разглеждане на следващата точка от дневния ред:

Проект за Семеен кодекс.

(*Мотивите и текстът на проекта — приложение № 4, I*)

Проектът е внесен от Държавния съвет и Националния съвет на Отечествения фронт.

За доклад от името на вносителите има дмата народният представител Пенчо Кубадински — председател на Националния съвет на Отечествения фронт.

Пенчо Кубадински: Уважаеми другарки и другари народни представители! На вашето внимание е представен за разглеждане и приемане проект за нов Семеен кодекс. Той е подготвен и се внася в Народното събрание от Държавния съвет и от Националния съвет на Отечествения фронт въз основа на даденото им от Конституцията право на законодателна инициатива.

Новият Семейен кодекс е важен документ с голямо социално, правно и идеологическо значение. Неговата главна цел е да съдейства за всестраниното укрепване и развитие на българското социалистическо семейство.

Социалистическата революция извърши коренни преобразования в семейните и брачните отношения. Сега семейството се гради върху нова икономическа и социална основа, нови идейни и морални принципи определят отношенията между членовете на семейството. То се утвърди като сплотен колектив от равноправни членове. Непрекъснато се увеличават грижите на обществото в закрила на брака и семейството и за подрастващото поколение. Морално признание и подкрепа обграждат възрастните хора. Характерни черти на съвременното българско семейство са привързаността и взаимното уважение, съзнателността и отговорността при изпълнението на семейните задължения.

В развитото социалистическо общество ролята на семейството непрекъснато се повишава. Благодарение на последователната политика и грижа на Българската комунистическа партия — всичко в името на човека, всичко за благо на човека, се създават все по-добри условия за неговото материално и духовно развитие. Наред с основната си функция за възпроизводство на поколенията, раждане на деца, тяхното отглеждане и възпитание в дух на патриотизъм и активно отношение към труда семейството създава за всеки свой член възможност да се развива според способностите си. В него се съчетават обществените и личните интереси, нараства значението му като първична среда, в която се изгражда социалистическата личност.

Действащият сега Семейен кодекс, който се прилага повече от шестнадесет години, изигра полезна и градивна роля във формирането и развитието на нашето съвременно социалистическо семейство. През тези години страната ни постигна огромни успехи в строителството на социализма, в изграждането на материално-техническата база и усъвършенстване на производствените отношения, в подобряване благосъстоянието на народа и формирането на новия човек. Изградиха се много нови жилища, детски заведения, училища, болници, дадоха се големи социални придобивки на жената-майка и на семейството.

Настъпилите обаче големи и качествени изменения във всички сфери на материалната и духовната култура на народа, утвърждаването на социалистическия начин на живот поставиха нови изисквания към семейството. Засилва се неговата отговорност за възпроизводството на нацията и за комунистическото възпитание на подрастващите. Това наложи да се усъвършенствува изцяло семейното законодателство, като се разработи нов Семейен кодекс, който да отгова-

ря на новите изисквания и на съвременните условия и задачи.

Във внесения в Народното събрание проект за Семейен кодекс се развиват действащите принципи и семейноправни институти, кодифицира се семейното законодателство. По този начин то се привежда в пълно съответствие с програмата на партията за изграждане на зряло социалистическо общество и с Конституцията на Народна република България.

Другарки и другари! Новият Семейен кодекс е назряла обществена необходимост. Той има да играе голяма роля за все по-пълното осъществяване на функциите на съвременното българско семейство.

Кодексът в най-голяма степен ще допринесе за изпълнение и на поставените от Дванадесетия конгрес на партията задачи. Грижите за семейството и възпитанието на подрастващото поколение да се превръщат в грижи и задачи на цялата наша политическа система. Да се полагат всестрани усилия за развитието на икономическите и духовно-нравствените отношения в процеса на утвърждаване на социалистическия начин на живот. Да се вземат допълнителни мерки за повишаване на раждаемостта.

В името на тези задачи партията и правителството с най-близкото участие на Отечествения фронт, на Българските професионални съюзи, на Димитровския комунистически младежки съюз приеха през миналата година изключително важно постановление за по-нататъшно изпълнение на Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа. Централно място в него заемат мерките и стимулите за насърчаване на раждаемостта, за материалното и моралното подпомагане на семейството. Коренно беше променен и подходът за задоволяване на жилищните нужди на младите и многодетните семейства, за да им се предоставят с предимство подходящи по големина жилища съобразно броя на децата.

Към тези мерки се прибавя и новият Семейен кодекс, който засяга всички семейства, всеки гражданин на страната. Затова по решение на Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия и на Държавния съвет Националният съвет на Отечествения фронт с активното участие на другите обществени организации организира народно обсъждане на проекта за нов кодекс. Това обсъждане стана действително всенародно, превърна се в нов израз на непосредствената демокрация в съответствие с постановката на др. Тодор Живков „все по-пряко да се привличат трудещите се в изковаването на нашите закони“. Изпълни се и неговото указание — по повод на Семейния кодекс да се проведе най-широк обществен разговор за бъл-

гарското социалистическо семейство, за неговата роля и отговорност, за възпроизводство на нацията и комунистическото възпитание на подрастващите поколения.

Обсъждането обхвана почти цялото активно население. Повече от три месеца на десетки хиляди събрания, срещи и индивидуални разговори работници, селскостопански труженици, служещи, специалисти, научни дейци, военнослужещи, младежи и много граждани с голям интерес изразиха своите мнения и дадоха предложения по принципите и конкретното съдържание на проекта и проблемите на съвременното семейство.

В народното обсъждане участваха повече от три милиона и половина граждани, над половин милион души изказаха свои становища. Дадоха се повече от 39 хиляди конкретни предложения. Мнозинството от участвалите в обсъждането изразиха пълно одобрение на социалистическите начала, върху които се изграждат семейните отношения, отразени в проекта — закрила на брака и семейството, защита и правилно възпитание на децата.

В направените предложения се съдържат много искания за още по-голямо извисяване на нравственото поведение на членовете на семейството. Изрази се загриженост от намаляването на раждаемостта, увеличаването на разводите, отклоненията от взаимните задължения между родители и деца. Настоява се да се засилва атмосферата на обществена нетърпимост срещу всеки, който с лека ръка, прибързано разрушава брака, не се грижи за децата си или за своите стари и болни родители.

Главното във всенародния разговор беше изразеното убеждение, че създаването, укрепването и развитието на социалистическото семейство не е само лично дело, а процес, който се осъществява с помощта и подкрепата на държавата и обществото.

Обсъждането на проекта за Семейен кодекс се свързваше и с разясняване на последователната априлска социална политика на партията, с нейните постоянни грижи за развитие на семейството. С голямо удовлетворение се възприемат създадените нови благоприятни условия и стимули за насърчване на раждаемостта, за поощряване на младите и многодетните семейства.

Всички предложения, дадени по време на народното обсъждане, бяха обобщени, систематизирани и разгледани от Законодателната комисия на Народното събрание, с участие на ръководствата на другите постоянни комисии, представители на обществените организации, на научни институти и на средствата за масова информация. В резултат на това, както се вижда от доклада на комисията, се предлагат

повече от 60 изменения и допълнения за усъвършенствуване на първоначалния проект на Семейния кодекс.

Народното обсъждане беше своеобразен референдум, в който трудещите се казаха своята категорична дума — за укрепването на българското семейство и бъдещето на нацията.

Другарки и другари народни представители! С новия Семейен кодекс се дава законодателна подкрепа на последователната партийна линия за създаването на здрави и жизнени семейства, за раждането, отглеждането и възпитанието на повече деца. Едновременно с това са предвидени и строги законодателни мерки за преодоляване на някои отрицателни прояви от субективен характер — рани и прибързани бракове, лекомислено отношение към разводите, неизпълнение на родителските и синовните задължения, премахване на психологическата бариера, която води до намаляване на раждаемостта.

В проекта са формулирани такива основни принципи като доброволност и трайност на брака, равноправие на мъжа и жената в семейството и общите им усилия да осигуряват неговото благополучие, всестранна защита на децата, взаимно уважение и помощ между членовете на семейството, укрепване и стабилност на брака.

Новата законодателна уредба се отнася до всички семейни отношения. По-добре и по-пълно се уреждат отношенията между родители и деца. Разширена е възможността за осиновяване като акт, който осигурява родителски грижи и възпитание на децата в семейната среда. По-цялостно и справедливо е уредена издръжката между членовете на семейството като гаранция за материалното им осигуряване и трудовото възпитание на подрастващите. По-силно са защитени интересите на поставените под настойничество и попечителство лица, като се ангажира по-активно обществеността в грижите за тях.

Всички разпоредби в кодекса са проникнати от идеята за справедливост и почиват на високохуманните изисквания на социалистическия морал. Те са насочени към нормално развитие на семейните отношения, като същевременно са предвидени и отговорности за неизпълнение на семейните задължения.

В този дух искам да спра вниманието ви на някои моменти.

Още в първата глава на кодекса, където се провъзгласяват социалистическите семейни принципи, специално внимание се отделя на грижите за подготовката на младите хора за брачен живот. Зад това кратко законодателно изречение стоят неизползуваните възможности на органите на народната просвета, на здравните работници, на другите държав-

ни органи, на обществените организации, на цялата наша общественост.

В кодекса разгърнато са уредени взаимоотношенията между родители и деца. Особено важно е, че основен дълг на родителите е да се грижат за трудовото възпитание на децата си, като ги подготвят за общественополезна дейност.

В пълно съответствие с народностните традиции се предвижда правото на дядото и бабата да поддържат лични контакти със своите ненавършили пълнолетие внуци. Когато родителите или други лица пречат на това, съдът може в интерес на децата да вземе мерки и осигури общуването между внуците и техните дядо и баба. Нещо повече. Създава се възможност дядото и бабата да могат да осиновяват свой внук, когато той е останал сирак и е лишен от топлотата на семейното огнище.

В кодекса се отчита необходимостта имуществените отношения в семейството да бъдат уредени така, че да съдействуват за неговото укрепване. Във връзка с това всичко, придобито по време на брака в резултат на приноса на двамата съпрузи, и занапред ще бъде тяхна имуществена общност. Това е израз на принципа, че двамата съпрузи са еднакво задължени да се грижат за материалното осигуряване на семейството, за отглеждането и възпитанието на децата. По този начин се внася справедливост, отстояват се редица поводи за конфликти и сътресения в семейството поради материални съображения. В това отношение правилно се предвижда в имуществената общност да се включат и паричните влогове, придобити от съпрузите през време на брака. Държи се сметка за това, че съвместният принос на съпрузите се изразява не само с влагането на средства, а и в грижите за децата и работата в домакинството. Това е признаване на социалното значение на майчинството и на труда за поддържане на дома.

В проекта са залегнали по-високи изисквания както за сключването на брака, така и при неговото прекратяване. Здравината на семейството е грижа на обществото, защото, както вече казах, бракът е голям обществен въпрос. По такива съображения се предвижда бракът да се сключва не по-рано от 30 дни след заявяването му в народния съвет. Целта е да се обмисли и осъзнае по-добре решението за създаване на семейство от младите хора.

През последните години се очерта една неблагоприятна тенденция на нарастване на разводите. За преодоляването на това нежелано явление освен социалните и възпитателните мерки се налага и по законодателен път да се съдействува за намаляване на необоснованите разводи.

Във връзка с това се предвижда единственото основание за развод да бъде дълбокото и непоправимо разстройство

на брачните отношения. „Никой — както казва Карл Маркс — не принуждава към сключване на брак, но всеки трябва да бъде принуден да се подчинява на законите на брака, щом е встъпил в брак.“ Бракът може да се прекратява само когато запазването му не отговаря на интересите на съпрузите, на децата и на обществото.

Освен това засилва се ролята на съда, който е длъжен да се произнася по вината за разрушаването на брака. Когато прецени за нужно, съдът изпраща препис от бракоразводното решение на трудовия колектив по местоработата на виновния или на обществената организация по местоживеенето му. Не може обществеността да не познава нравствения облик на тези граждани, които грубо нарушават социалистическите норми на живот и поведение в семейството. Трябва да се създават необходимите правни и обществени ограничения срещу лекомислените и необоснованите разводи, които лишават децата от семейството и родителската грижа. За да се осигурява необходимата издръжка на децата, се предвижда в трудовите книжки и в личните паспорти на разведените родители да се вписват задълженията им за такава издръжка. Защото сега се получава така, когато е разторгнат бракът, да се търси с години единият от съпрузите, който трябва да плаща издръжка.

С всичко това ще се постигне главната цел — осигуряване на още по-добри условия и възможности за гражданите свободно да изграждат семейството си при зачитане интересите на личността, на децата, на обществото. Да се възпитават и насочват към нравствено поведение, което да осигурява по-нататъшно заздравяване на семейството като основна клетка на обществото.

Другарки и другари! Както вече казах, по повод на проекта за Семейен кодекс се поде широк разговор с хората. Този разговор трябва да продължи. Наша обществена задача сега е чрез настойчива политическа и идейновъзпитателна работа да създаваме отговорно отношение към проблемите на семейството. Да се изпълняват все по-пълно и докрай партийните решения за задоволяване на социално-битовите потребности на семейството. Да се създава вътрешна нагласа и убеденост за раждането и отглеждането на повече деца. Да се обграждат с подчертано обществено внимание и грижи семействата, родили и отгледали достойни граждани на страната.

Нека със задружни усилия да работим за по-нататъшното възходящо развитие на семейството, запазило българския род през многовековната му история, което и днес носи голяма отговорност за бъдещето и преуспяването на нашата социалистическа нация.

Другарки и другари народни представители! Предлагам от името на вносителите да обсъдите представения ви проект за Семейен кодекс и да гласувате за приемането му заедно с предложенията на Законодателната комисия.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

Председателствуващ Милена Стамболийска: За доклад от името на Законодателната комисия и ръководствата на другите постоянни комисии има думата народният представител акад. Ярослав Радев — председател на Законодателната комисия.

Ярослав Радев: Другарки и другари народни представители! Семейният кодекс урежда основни обществени отношения, които в една или друга степен се отнасят до всеки гражданин. Семейството е основната социална клетка, в която се проявява социалистическият начин на живот. Това определя общественото и личното значение на Семейния кодекс.

В етапа, когато се създава зряло социалистическо общество, се извършват качествени изменения в цялата система от обществени отношения, включително и в семейните отношения. Това наложи приемането на нов Семейен кодекс, който да съединява утвърдените в живота трайни черти на социалистическото семейство с нови белези, които изразяват неговото развитие.

Поради сложния характер на семейните отношения бяха извършени значителни предварителни проучвания. В шест окръжни градове (три в Северна и три в Южна България) бяха проведени широки обсъждания, в които участваха представители на обществени организации, държавни органи, граждани и юристи с практически опит при решаване на семейни спорове. Същевременно беше проучена правната уредба и практиката на семейноправните отношения в социалистическите страни. Освен това бяха извършени аналитични сравнения с правната уредба на семейните отношения в развити капиталистически държави. При изработването на проекта за Семейен кодекс беше обобщена съдебната практика по бракоразводните дела.

Принципиално значение при изработването на проекта за Семейен кодекс имаха постановките за развитието на социалните отношения в етапа, когато се формира развитото социалистическо общество, които се съдържат в партийната програма, в решенията и документите на пленумите и конгресите на партията и особено в партийната концепция за нов Кодекс на труда.

Семейният кодекс органически е свързан с Кодекса на труда, защото социалистическото семейство намира в труда

не само източника на своето съществуване, но и средствата за многостранно развитие на своите членове. В труда се формират и присъщите на социалистическото семейство добродетели.

По решение на Политбюро на ЦК на БКП беше проведено народно обсъждане на проекта за Семеен кодекс, което е израз на прякото участие на народа в изработването на основните закони. На съвместно заседание на Законодателната комисия с ръководствата на другите постоянни комисии бяха обсъдени всички предложения без изключение и внесени съществени изменения и допълнения в проекта за Семеен кодекс.

Семейният кодекс е изграден върху два генерални принципа: първо, всестранни грижи на обществото и държавата за пълноценното развитие на социалистическото семейство, създаване на условия за отглеждането и възпитаването на децата като пълноценни социалистически граждани и, второ, осигуряване на здрави отношения в социалистическото семейство.

Социалистическото общество и държавата отделят огромни средства за материалното подпомагане, здравеопазването, отдиha и културния живот на семейството, каквито пропорционално на своя национален доход не изразходват нито една от най-развитите капиталистически държави. Това отношение на обществото и държавата задължава всяко семейство да изгражда своите отношения съобразно социалистическия начин на живот. Главното в социалистическото семейство е хармоничното съчетаване на общите с личните интереси. Върху взаимното разбирателство, общите усилия за развитието на семейството, дружбата и взаимното уважение се изграждат хармоничните отношения вътре в семейството. Потребителството, користното пресмятане, въведени вътре в семейството, са източници на неговото разпадане.

Равенството е основен принцип, който стои в основата на проекта за Семеен кодекс. Този принцип намира по-последователно приложение чрез разширяване съпругеската имуществена общност и върху паричните влогове, придобити по време на брака.

Принципът на равенството се отнася не само до правата, но и до задълженията. Семейните отношения не се изграждат само върху равни права. Укрепването и развитието на социалистическото семейство предпоставят съответни равни задължения. Освобождаването от задълженията, които са предвидени в кодекса, потребителското отношение към правата обикновено довежда до разстройство или разпадане на семейството.

Основен принцип на кодекса е осигуряването на условия за отглеждането и възпитанието на децата както по време на брака, така и след неговото прекратяване. Родителските права, предоставени на един от родителите, не са привилегия, а задължения за отглеждане и правилно възпитаване на поколението. Затова всяко неправилно тълкуване на родителските права или тяхното изкористяване за изтръгване на лични облаги противоречи на тяхната социална същност и на социалистическия морал.

Семейството е своеобразно огледало на всяка социална система. На социалистическото семейство, именно на него, са неприсъщи користта, лекомислено отношение към брака, неполагане грижи за семейството, неуважение един към друг, физически и морален тормоз, морална разпуснатост, пиянство и пражосничество. Брак, в който бушуват едни или други от тези пороци, е нетраен. Стабилно, сговорно, многодетно и социалистически възпитано семейство — в това се състои накратко същността на новия Семеен кодекс.

Другарки и другари народни представители! Законодателната комисия заедно с ръководствата на другите постоянни комиси приеха и ви предлагат за обсъждане доклад, в който са изложени предложенията, направени по време на народното обсъждане.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

(*Приложение № 4, II*)

Председателстващ Милена Стамболийска: Уважаеми народни представители! Преминаваме към разисквания по проекта за Семеен кодекс. Има думата народният представител Пеко Таков.

Пеко Таков: Уважаеми другарки и другари народни представители! На вниманието на Народното събрание е представен за обсъждане законопроект с изключителна важност. С него се урежда цял комплекс от въпроси, свързани със сключването и прекратяването на брака, с произхода и родството, осиновяването и настойничеството, попечителството, с отношенията между съпрузите и между родителите и децата. Всички тези въпроси наред със своето голямо обществено значение дълбоко засягат всеки гражданин, всяко семейство на нашата държава. Затова именно народното обсъждане на проекта за нов Семеен кодекс, проведено по решение на Политбюро на Централния комитет на партията, на Държавния съвет и Отечествения фронт, предизвика такава голяма обществена активност и вълнение. Включиха се всички средства за масова информация, всички отечественофронтовски и други масови организации. Участваха над 3 милиона и 500

хиляди души, изказаха се повече от 500 хиляди души. Мнозинството от тях подкрепиха постановките на проекта и направиха разумни предложения за подобряване на текстовете и за нови разпоредби. В този смисъл проектът на Семейния кодекс не е само предложение на вносителите, но и на целия народ. И това именно особено много задължава нас, народните представители, да подходим към този голям обществен проблем с висока отговорност и грижа.

Ние сме благодарни на всички специалисти, учени, юристи, социолози, които с голяма компетентност и много усилия обработиха стотиците хиляди предложения и ни предложиха един добър проект за нов Семейен кодекс.

Особено внимание заслужават въпросите, свързани с брака и семейството — тази основна клетка и опора на нашето социалистическо общество и държава.

Дълбоките социално-икономически изменения у нас, които настъпиха през последните 40 години след нашата революция, коренно измениха материалните и моралните основи на българското семейство. Вярно е, че в него се запазила редица добродетели и традиции от миналото, но то по същество изцяло отразява в себе си социалистическата същност на всеостанното развитие на България, особено след историческия Априлски пленум на Централния комитет на партията. Докато за капиталистическото семейство Маркс отбелязваше, че „на най-висшия стадий на своето развитие принципът на частната собственост влиза в противоречие с принципа на семейството“, то днес в условията на социализма все по-пълно се установява единство на принципите на собствеността и на семейството, защото те преследват и осъществяват едни и същи цели: непрестанно развитие на обществото и на семейството върху началата на колективността при едновременно усъвършенствуване качествата и способностите на отделната личност, на нейната трудова и политическа активност. В условията на социализма проблемите на семейството и проблемите на обществото взаимно се проникват, стават едно неразделно общо цяло. Именно този извод определя и нашата изходна позиция, когато подходим към предложения проект за Семейен кодекс.

Преди всичко необходимо е ясно и категорично да кажем, че днешното българско семейство е здрава и непоклонима опора на нашето социалистическо общество и държава. В него взаимната грижа, взаимното уважение, обичта и другарството играят все по-голяма роля. Съвременните съпрузи взаимно се подпомагат да се усъвършенствуват професионално, да повишават трудовата си квалификация, да изпълняват обществено-политическите си задачи и задължения. И всичко това те вършат с ясно осъзнати чувства и мисъл за своето равноправие в семейството. Съвременните родители

полагат компетентни и от все сърце усилия, за да създадат от децата си трудолюбиви и честни хора, добри граждани, патриоти и интернационалисти, възпитани с любов към руските, към съветските братя — наши двойни освободители; да дадат на своите деца образование, да ги приобщават към високите морални и духовни ценности, към идеалите на социализма и на комунизма.

Мисля, другарки и другари, всички сме убедени, че тази характеристика на българското семейство се отнася до почти всичките 2 милиона и 700 хиляди български семейства. Вярно е, че има и немалко проблеми, но главното, което определя същността и състоянието на съвременното ни семейство, е неговата здравина, основана върху високите морални принципи и изисквания на социалистическата нравственост.

Същевременно както самото социалистическо общество постоянно се развива, преодолявайки своите несъвършенства, така и семейството следва непрекъснато пътя на своето движение към по-богато социалистическо съдържание, за да може все по-добре да съответствува на новите социално-икономически, културни изисквания на социализма, на конкретните потребности на нашата нация, на българския народ, на днешна социалистическа България. С проекта за нов Семейен кодекс се цели да бъдат приведени в съответствие правните норми, регулиращи брачно-семеините отношения, с достигнатото ниво и с перспективите за развитие на социалистическото общество в нашата страна.

Затова и духът, може да се каже, и буквата на проекта, и цялото негово съдържание са проникнати от високоблагородната цел да се укрепва и да се развива по-нататък българското социалистическо семейство, за да бъде то още по-стабилна опора и същевременно фактор за успешно решаване на големите задачи на нашето социалистическо развитие. Човекът се отглежда и възпитава преди всичко в семейството и това, което той получава в него, е основата на неговите мисли и действия, на неговото поведение като гражданин и личност през целия му живот. Затова народът казва за някои хора, че им липсват първите седем години домашно възпитание. От това колко и какви граждани създават и възпитават днешните български семейства, зависи бъдещето на страната ни, бъдещето на социализма, зависи нашата възможност заедно с другите социалистически страни да изпреварваме капиталистическите в мирното икономическо съревнование, в избавлението на човечеството от термоядрената гибел. Именно това мотивира някои важни основни положения в проекта за Семейен кодекс.

Едно от тях е изискванията на чл. 5 от проекта да се полагат повече грижи за организирана и системна подготовка

на младите хора за брачен и семеен живот. В системата на образованието човек се подготвя преди всичко да мисли, да знае, да може да се труди. Това е много съществено. Но той, младият човек, все още е недостатъчно подготвен за брачен и семеен живот. А при днешната сложност на живота това е необходимо. Подготовката за брачен и семеен живот иска нарочни знания, иска, бих казал, „семеен образование“. Чрез подготовката на младежите и девойките в семейството, в училището, в колектива, в обществените организации за функциите им в брака и семейството обществото ще ограничава все повече влиянието на факторите, които разколебават и увреждат здравината на отделните семейства, и същевременно ще насърчават факторите, които благоприятствуват за неговото укрепване и развитие. Именно затова този нов текст в проекта е едно от достойнствата му.

Друг особено важен въпрос за здравината и хармоничния живот и за развитие на семейството е по-нататъшното усъвършенстване на правилата за имуществената общност, включително и влоговата, който изразява голямата идея за единната икономическа основа на нашето семейство и е важно начало за неговата здравина. Това са нашите социалистически принципи, това е добрата традиция на народа, на българското семейство, нашата национална черта за чувство на уважение и обич, на задружен семеен живот. Ние сме за онези принципи, казва Ленин, които насочват към общочовешките възгледи, върху обикновените неща. Чрез общността на имуществото се зачита в рамките на семейството трудовият принос на мъжа с този на жената. Вярно е, че когато жената получава по-ниско възнаграждение, нейният принос в общото имущество и в издръжката на семейството е по-малък, но нейната заетост в домакинския труд е обикновено много по-голяма. Наблюденията показват, че след своята обществена заетост жената работи още 4 часа най-малко в домакинството за подготовката на храната, на облеклото, за отглеждане на децата, за хигиената в дома и още десетки други задължения. Именно затова имуществената семейна общност представлява едно заслужено, бих казал, допълнително признание на майката, на съпругата за нейната роля като стожер в българското семейство.

Трябва да се добави, че общността на имуществото е възприета като принцип във всички социалистически страни. Разбира се, има и нюанси в правната регламентация, но мисля, че така, както в проекта за Семеен кодекс е развит проблемът за семейната имуществена общност, това е една нова крачка в тази изключително важна област, която в голяма степен определя социалистическата същност на съвременното наше българско семейство.

На голямата задача за по-нататъшното укрепване и раз-

вие на българското семейство служи и текстът на чл. 69 от проекта, в който се предвижда задължението за децата да уважават своите родители и да им помагат. Наред със своята голяма морална стойност този текст има и точно определено практическо значение за по-нататъшното развитие на отношенията между родители и деца в семейството. Известно е, че жените в нашата страна са 49 на сто от заетите в народното стопанство и в другите области на обществения живот. Истина е, че българската жена винаги е работила. Но днес тя влага своите сили в обществения труд, в общественото производство. Старото разделение на труда между мъжа и жената се замени с ново или, както сочи Енгелс, жената става напълно равноправен гражданин едва когато влезе еднакво с мъжа в производителния труд на нацията. Но за да бъде жената равноправна в общественопроизводителния процес, то се налага нейният труд в домакинството да бъде все повече облекчаван. За тази цел нашата държава създаде обществени столове, перални, битова техника, полуфабрикати, детски храни, детски градини. Ето друго условие за по-пълната хармония между съпрузите и за укрепване на семейството. Но същевременно вътре в самото семейство все още немалък обем домашна работа лежи преди всичко върху плещите на жената и това е в ущърб на нейната производителна и научна квалификация и реализация. Но въпросът за облекчаване домакинския труд на жената в семейството може благоприятно да бъде решен наред с държавните и обществените мерки и с мерките в самото семейство. Не само съпругът следва да поеме върху себе си част от домакинския труд, но и останалите членове на семейството. Да засилваме добрата българска традиция от ранна възраст децата все повече да се приучват и въвличат в домашния труд.

„Сега — казва другарят Тодор Живков — основната грижа на нашата партия, на нашата държава е да укрепва социалистическото семейство. Българското семейство е здраво, устойчиво семейство, но в същото време ни безпокои обстоятелството, че разводите у нас имат тенденция да се повишават. Тук въздействуват много фактори — икономически, социални, психологически. Разчули се някогашният патриархален живот на стара България, огромни човешки маси отидоха от селото в града, сблъскват се новото съзнание със старото, новият морал — с вехтия, старите предразсъдъци — с новите предразсъдъци.“ И затова в проекта за Семейен кодекс се предвиждат и охраняващи мерки за брака. Сред страните с развита икономика България не е страна с висок процент на разводите. Данните показват, че Съединените американски щати имат повече от 5 развода годишно на 1000 души население; Германската демократична република,

Чехословакия, Унгария, Дания, Англия, Канада — имат повече от 2 развода на 1000 души. Пред нас по броя на разводите са също така Румъния, Австрия, Швейцария, Япония. У нас на 1000 души от населението се пада 1,49 развода.

Тенденцията за увеличаване на разводите не е непреодолима. Срещу нея можем и трябва да засилим цялата система от мерки: възпитателни, превантивни, съдебни. Но за това е нужно добре и в дълбочина да познаваме причините, поради които в съвременните социалистически условия се разторгват бракове. Данните показват, другарки и другари, че хората се развеждат главно поради грубост и пиянство, поради неизпълнение на съпружеските задължения към семейството и децата, поради незачитане на достойнството на един от съпрузите. Сред мотивите за развод младите хора сочат недоразуменията с родителите на съпруга или съпругата, неоснователната ревност, унижението пред децата. Същевременно значителна част от разводите се дължат на лекомислие, на повърхностно, безотговорно отношение към брака и семейната общност и най-важното към децата — този безценен дар и могъща сила на семейството и обществото, на нацията, на социалистическата ни държава.

Характерът на тези причини ни насочва към необходимостта да се обърне особено внимание за оказване на помощ на съпрузите и за предотвратяване на развода чрез организиране на все по-ефикасна и бих казал, добронамерена консултативна и помирителна дейност. Изследванията показват, че 40 на сто от анкетираните разведени жени и 50 на сто от разведените мъже съжеляват, че са се развели. А това означава, че тези главно млади хора (44 на сто от делата за разводи са по бракове, които са продължили до 4 години) при определени обстоятелства биха могли да предотвратят развода и да запазят и спасят семействата си. Така на хиляди семейства, другарки и другари народни представители, и то предимно на млади хора биха се спестили толкова душевни рани и страдания, а на обществото — укрепнали семейства. От близките, от блюстителите на закона, от обществото се иска само навреме да разкриват причините за развода, породени от временни неприятности и увлечения, и да помагат за тяхното отстраняване.

Обществото може успешно да противодействува и да попречи да се превърне обикновената неприятност в злополучна раздяла, в беда за децата, в дълбока болка и срам за съпрузите, както се изрази толбухинската учителка при обсъждането на проекта. Едно спасено семейство от разторгване поради временни настроения и увлечения е добре и много добре изпълнен дълг към семейството и децата, към нацията и държавата. Това е дълг на всеки и на всички!

Полезно ще бъде да се обърне по-голямо внимание и на

помирителните заседания на съда. Не са редки случаите, когато това заседание протича не винаги в най-подходяща за размисъл и за съвет обстановка, особено при развода по взаимно съгласие. Законът изисква това съгласие да бъде непоколебимо (чл. 100 от проекта). Съдът обаче поради претрупаност нерядко се задоволява само с потвърждаването на съгласието. Призивът към помиряване — когато го има — звучи понякога и формално. Правилно се предвижда помирителното заседание да става при закрити врати. Допустимо е да присъствуват и представители на обществените организации. Би било добре обаче тези представители да бъдат хора с подготовка, с житейски опит, а не такива, за които разводът би бил само едно зрелище.

Същевременно няма съмнение, че при вземане на решение, при кои случаи да се уведомява колективът за причините на развода, особено за младите семейства, съдът ще бъде внимателен, за да не се налива в огъня катран, защото разводът е отворил вече една душевна рана и е необходимо да се успокоят хората, за да могат отново да се задомят. Данните сочат, че още в началото на втората година 26 на сто от мъжете се оженват повторно, а 70 на сто от останалите търсят да се задомят.

Другарки и другари! Проектът за Семеен кодекс е поредната стъпка на нашата партия и държава в тяхната последователна политика за създаване и утвърждаване на нови материални, морални и правни устои на българското семейство, съответстващи на дълбоките икономически и обществено-политически промени, настъпили в периода на изграждането на развития социализъм. През миналото и сегашното десетилетие, след приемането на Декемврийската програма на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1972 г., с поредица от укази на Държавния съвет и постановления на Министерския съвет главните усилия бяха насочени към издигане ролята на жената в развитото социалистическо общество и към създаване на все по-благоприятни материални и социални условия за семействата, за фактическото изравняване на правата и възможностите на мъжа и жената в обществото и в семейството и особено за раждане, отглеждане и възпитаване на повече деца. От 1 юли т. г. майката ще ползува двегодишен платен отпуск за роденото дете и ще получава по 60 лв. месечни семейни добавки за две деца и 115 лв. за три деца; все повече се осигуряват с жилища младите и многодетните семейства; отпускат се безплатни лекарства за деца до 6 години, безплатни учебници за деца до 14 години; заеми на младите семейства за строителство и обзавеждане на жилище при последователното им опрощаване с раждането и отглеждането на децата.

Тези грижи и подкрепа на нашето общество и държава, съдържащи се в решенията от 1972, 1973 и 1984 г., бяха направени достойно на световната общественост чрез Организацията на обединените нации и нейните специализирани органи. Те бъдат възхищение, признание и симпатии в народите, растат доброто име и примерът на социалистическа България. Общо е убеждението, че нашата страна се нарежда на едно от предните места по своята мирна икономическа, социална и културна политика. И тези важни решения в областта на социалната политика на нашата партия и държава се вземат и провеждат по време, когато на Запад непрекъснато се намаляват средствата за социални нужди на семействата.

С проекта за Семейен кодекс се създават нови правни възможности за усъвършенстване отношенията между съпрузите и другите членове в семейството и особено на личната и обществената им отговорност и грижи за създаване на поколения, достойни за социализма. В този смисъл проектът за Семейен кодекс завършва един особено благотворен етап в провежданата партийна и държавна политика за укрепване на българското семейство и за развитие на неговите основни функции. Същевременно новият Семейен кодекс е необходима правна основа за по-нататъшното развитие на българското семейство, за да може тази най-важна клетка на нашето общество да оказва все по-благотворно влияние за решаване на големите задачи, свързани с повишаване на трудовата и обществената дисциплина и отговорност, с качеството на продукцията, със строго спазване на законността, с всестранното използване на техническия прогрес. Всичко това е предпоставка за обновлението на интензивните процеси във всички области на икономическия, социалния и културния живот. Към тези задължения обосновано и пламенно ни призовава др. Тодор Живков на Февруарския пленум.

Комисията по социалната политика се запозна с проекта. Направиха се бележки, редица от които бяха приети. Моля народните представители да обсъдят проекта за нов Семейен кодекс и да гласуват за неговото приемане.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Милена Стамболийска: Има думата народният представител Светла Даскалова.

Светла Даскалова: Другарки и другари народни представители! Българската комунистическа партия винаги е отдавала голямо значение на изграждането на социалистическото семейство и е полагала непрекъснати грижи за осигуряване на все по-благоприятни условия за щастлив семеен жи-

вот. Нашата страна е на едно от първите места в света по социални придобивки, насочени към укрепване и развитие на семейството, към насърчаване на раждаемостта. У нас действа цяла система от ефективни мероприятия за осигуряване на материалното и духовното благополучие на семейството. Особено значителни са мерките за подпомагане на младото семейство и за отглеждането и възпитанието на децата и младежта.

През годините на народната власт, най-вече под благоприятното въздействие на априлската генерална линия на партията, в нашата страна се утвърдиха основните характерни черти и принципи, на които се изграждат социалистическият начин на живот, новата социалистическа личност и новият тип семейство. Настъпилите дълбоки качествени промени в нашето общество в етапа на изграждането на зрялото социалистическо общество оказват силно въздействие и върху формирането на съвременното социалистическо семейство. Това наложи и изработването на нов Семейен кодекс, който ние днес обсъждаме. Този нормативен акт е от изключителна важност за цялото наше общество, тъй като правната уредба на семейните отношения засяга всеки гражданин, всяко семейство. Приемането на Семейния кодекс ще закрепи настъпилите прогресивни изменения в българското семейство и ще даде нов тласък за по-нататъшното му развитие.

Другарки и другари народни представители! Предложеният проект за нов Семейен кодекс съдържа съществени и немалко различия в правното регулиране на семейните отношения в сравнение със сега действащия режим. Ще се спра само на някои от основните разрешения, които са по същество нови.

На първо място, трябва да се даде висока оценка на въвеждането и на основните положения, в които ясно са очертани характерните черти на социалистическото семейство, принципите, върху които то се изгражда, функциите, които изпълнява, трайността на брачния съюз, закрилата на брака и семейството от държавата и обществото. Подчертани са отношенията на взаимопомощ, привързаност и уважение между всички членове на семейството и чувството за отговорност пред семейството и пред обществото за създаването на здрава, творческа семейна среда. С тези правни разпоредби се запълва една съществена празнота в сегашния Семейен кодекс.

Проектът предвижда бракът да се сключва не по-рано от 30 дни от заявяването му в общинския народен съвет. Този срок е една гаранция срещу прибиързаните и лекомислените бракове. Макар и кратък, той ще даде възможност на

бъдещите съпрузи да се опознаят по-добре и да помислят сериозно дали могат да създадат траен и здрав брачен съюз.

Проектът за Семеен кодекс запазва принципа на съпругеската имуществена общност на придобитото през време на брака, но го разширява и изпълва с едно ново социално съдържание. Досега, въпреки че действащият Семеен кодекс беше изграден на принципа на общността, влоговете, придобити през време на брака, бяха лично имущество. Това положение не съответствува на принципа на общността. Поради това проектът разширява обхвата на съпругеската имуществена общност, като включва в нея и влоговете, придобити през време на брака.

В здравето семейство тази нова разпоредба изобщо не ще създаде никакъв проблем, тъй като личните влогове се използват за нужди на семейството или за влагането им в имущество, което ползува цялото семейство. Затова и проектът предвижда и занаят с влога да се разпорежда съпругът, на чието име е открит. Създава се и възможност съпрузите да притежават влогове на името на двамата. Същевременно обаче проектът съдържа разпоредба, съгласно която по искане на единия съпруг съдът да може да постанови тегленето на суми от влога на другия съпруг да се извършва по общо съгласие на двамата съпрузи, когато са застрашени интересите на семейството или на съпруга. Тази разпоредба справедливо защитава интересите на семейството и децата. Тя ще намери приложение в онези семейства, в които съществуват конфликтни отношения и липса на доверие, и то само след обстойна преценка на съда и негово решение за това.

В действащия Семеен кодекс недвижимите и движимите вещи, придобити от съпрузите през времетраенето на брака, принадлежат общо на двамата съпрузи като резултат само на сключения брак, без да се отчита приносът на всеки един от съпрузите. На практика това водеше, другарки и другари, в някои случаи до неоснователно обогатяване на единия съпруг за сметка на другия и даже до сключване на бракове с такава цел. Проектът предвижда, че съпругеската имуществена общност трябва да бъде резултат на съвместен принос, като изрично разпорежда, че съвместният принос на съпрузите може да се изрази във влагането на средства и труд, в грижи за децата и работа в домакинството. Съвместният принос се предполага до доказване на противното.

Очевидно предлаганото разрешение е по-справедливо и е в съответствие с принципа, че в социалистическото общество всеки получава съобразно количеството и качеството на вложения труд.

Нов момент в имуществените отношения след развода е отмяната на даренията на значителна стойност, направени

във връзка и по време на брака на единия съпруг от другия съпруг или от негови близки освен ако тази отмяна противоречи на социалистическия морал. По този начин се отстранява в значителна степен възможността единият от бившите съпрузи да се обогатява за сметка на другия или на неговите близки.

Нови са и нормите, с които се задължават пълнолетните деца да се грижат за своите възрастни нетрудоспособни или болни родители, както и тези, с които се създава задължение на внуците да помагат на своите дядо и баба. Тези разпоредения са израз на социалистическия хуманизъм.

Утвърждават се нормативно отношенията на обич и уважение между внуците и техните дядо и баба. На дядото и бабата се дава право на лични отношения с ненавършилите пълнолетие внуци, като е предвидена и съдебна защита за това тяхно право. Важно и съществено ново тяхно право е въведената възможност, каквато не съществуваше досега, да осиновяват свой внук, ако е роден извънбрачно или когато са починали двамата или единият от родителите му. С това осиновяване се цели да се осигури нормално развитие на детето в семейна среда и да се създадат условия да преодолее с по-малко трудности нещастieto, което животът му е поднесъл.

В интерес на детето проектът допуска осиновяване и без съгласието на родителя, ако той трайно не полага грижи за детето, не дава издръжка или го отглежда и възпитава по вреден за развитието му начин. Осиновяване без съгласие на родителя се допуска и когато той е оставил детето за отглеждане в обществено заведение, а това не са редки случаи, и не го е потърсил в едногодишен срок от деня, когато е трябвало да го вземе. В тези случаи родителят се призовава, за да бъде изслушан от съда.

Проектът за Семейен кодекс решава въпроса за издръжката на ненавършилите пълнолетие деца по нов начин. На първо място, определянето на размера на издръжката ще става в бъдеще в рамки на минимуми и максимуми, определени от Министерския съвет. По този начин ще се преустанови различието, което съществува сега в съдебната практика, и ще се гарантират по-пълно интересите на децата.

За разлика от сегашния Семейен кодекс проектът не предвижда задължение за разведените родители да издържат децата си, които са навършили пълнолетие, когато продължават да учат. У нас образованието е безплатно. При това всеки от студентите или курсистите в полувисши учебни заведения получава стипендия, ако има добър успех или не-добро материално състояние. Налице са възможности и за вечерно, и за заочно обучение. Всичко това предполага, че

младежите трябва да положат грижи за своето обучение и издръжка сами, след като са навършили пълнолетие. Съществуващото сега задължение за разведените родители да издържат своите деца при условие, че учат, до 20 и съответно до 25-годишна възраст поставя в неравноправно положение децата на родителите, които не са разведени, тъй като за тях не съществува законно задължение за такава издръжка.

Другарки и другари народни представители! През последните години увеличението на броя на разводите предизвиква основателна тревога, от една страна, защото всеки развод е съпроводен с дълбока душевна травма за съпрузите и децата, която се отразява и на обществото, а, от друга — защото се развеждат преди всичко млади съпрузи, и то в първите три до пет години от сключването на брака, което се отразява неблагоприятно на раждаемостта. Проектът за Семейен кодекс си поставя задачата да се създадат възможности за по-остра реакция на съда и на обществото срещу лекомислените разводи и срещу безотговорното виновно поведение на съпруга, станал причина за дълбокото и непоправимо разстройство на брачните отношения. Идеята за стабилност на брака е залегнала в засилената строгост на развода, поради което последиците от развода са уредени по-пълно и в по-голяма зависимост от брачната вина. Според новите разпоредби съдът винаги служебно ще трябва да се произнесе по въпроса за вината. Отпада възможността за съда да не третира този въпрос, ако страните не поискат това. Обществото е заинтересувано да знае кои са причините за развода и дали те наистина съществуват.

Развод няма да се допуска, ако дълбокото и непоправимо разстройство на брака се дължи само на виновното поведение на ищеца, а другият съпруг настоява бракът да се запази освен ако важни обстоятелства налагат да се допусне разводът. Вината при развода придобива решаващо значение за спора, на кого да се предоставят семейното жилище и родителските права, и е абсолютна пречка за присъждане издръжка на виновния съпруг. Вината при развода ще получава негативна обществена оценка. Съдът може, ако намери за необходимо, да изпрати препис от решението на трудовия колектив по месторабота или на обществената организация по местоживееене за оказване обществено въздействие. Нов иск за развод няма да може да се предяви преди изтичането на една година от влизане в сила на решението, с което предишният иск е бил отхвърлен. Важна е разпоредбата, съгласно която съпругът не може да предяви иск за развод без съгласието на съпругата си, ако тя е бременна, и до навършване на дванадесетмесечна възраст на детето.

Усъвършенствува се помирителното заседание с цел то да стане ефективно производство за помирение между съпрузите. Дава се право на съда да призове в помирителното заседание представители на обществените организации по местоживее и месторабота на съпрузите, както и за решаване на някои социално-битови въпроси, които са от значение за укрепване на брака, ако се постигне помирение между тях. За да се даде възможност на съпрузите да обмислят още веднъж решението си, съдът насрочва делото не по-рано от четири месеца от датата на последното помирително заседание.

Проектът запазва развода по взаимно съгласие, но той може да се допусне след изтичането най-малко на три години от сключването на брака. Увеличаването на този срок от две на три години е продиктувано от съображения да се създадат условия за укрепването на брака и се избягнат прибързаните разводи.

При решаването на въпроса за семейното жилище след развода в проекта са установени нови изрични разпоредби, насочени предимно към защита интересите на децата. Те създават възможност за съда по-правилно да реши важния въпрос за предоставяне на семейното жилище съобразно различните конкретни случаи в живота.

Създаденият режим относно развода и последиците му ще съдействува за укрепването на един по-здрав морал в българското семейство. Той отговаря на чувството за справедливост и е в хармония със социалистическото разбиране за правата, задълженията и отговорностите в семейството.

Другарки и другари народни представители! Проектът за Семейен кодекс изразява здравите виждания на нашия трудов народ за брака и семейството. Той е резултат на закрилата, която семейството има у нас от страна на Българската комунистическа партия и социалистическата държава. Новият Семейен кодекс, създаден върху положителните вековни традиции на българското семейство, обогатени със социалистическите принципи за равенство в правата и задълженията между съпрузите, за уважение, разбирателство и вяност, всеотдайни грижи за отглеждането и възпитанието на децата, ще бъде гаранция за щастливото детство на нашите деца, основен закон, въз основа на който ще се развиват отношения на обич и привързаност между всички в българския дом.

Поради тези съображения ще гласувам за неговото приемане заедно с предложенията на Законодателната комисия, които са съобразени със здравите разбирания за социалистическото семейство, изразени при народното обсъждане на проекта. (Ръкопляскания)

Председателстващ Милена Стамболийска: Има думата народният представител Лиляна Димитрова.

Лиляна Димитрова: Другарки и другари народни представители! На нашето внимание е поставен за обсъждане проектът за нов Семеен кодекс. Прилагането на Семейния кодекс вече 17 години изигра положителна роля за развитието на семейните отношения, потвърди правилността на основните принципи на социалистическото семейство и на семейното право.

Новият етап в нашето обществено-икономическо развитие, етапът на изграждането на зрялото социалистическо общество, изисква усъвършенствуване на семейното законодателство, привеждането му в съответствие със съвременните условия, цели и задачи. Това се налага също така от настъпилите качествени промени в материалния и духовния живот на съвременниците, от изменилите се потребности на личността. Сега условията на живот в семейството, семейната среда и в семейния климат са други. По-висока стана и отговорността на семейството към обществото, отговорността за възпроизводството на нацията и за комунистическото възпитание на подрастващото поколение.

Новият Семеен кодекс е още едно потвърждение на голямото внимание и топлите грижи на комунистическата партия и социалистическата държава към малката общност на семейството. В него сполучливо се съчетават народностните традиции, запазили българския род през многовековната му история, и дълбоките качествени промени, които настъпват в етапа на изграждането на развитото социалистическо общество у нас, утвърждаването на социалистическия начин на живот, черти на социалистическата личност.

На всички ни е известно, че по решение на Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия и на Държавния съвет на Народна република България се проведе народно обсъждане на проекта за Семеен кодекс — нов красноречив израз на пряката демокрация у нас.

Във всенародната дискусия активно се включиха трудовите колективи и трудовите хора. Проведоха се хиляди събрания в предприятия, аграрно-промишлени комплекси, институти и учреждения, в бригадите. След задълбочено обсъждане на проекта за нов Семеен кодекс с хиляди предложения трудещите се дадоха пример, утвърдиха критерии, посочиха подходи за издигане ролята и мястото на семейството в социално-икономическото развитие на нашата страна.

Неколкократно бяха внасяни в Комисията по социалната политика и в Законодателната комисия към Народното събрание предложения от Централния съвет на Българските професионални съюзи — не само наши, на функционерите

му, а получени от него като един друг канал на информация за мислите и чувствата на широките слоеве трудещи се.

С подходящи форми и средства профсъюзните органи и организации винаги са се стремели да разкриват и използват големите възможности по местоработата за подпомагане на семейството в изпълнение на високоотговорните му функции в етапа на по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм.

Неоспорим е фактът за взаимовръзката и взаимното влияние на семейната и на трудовата среда.

Семейството е извор на самочувствие и работоспособност. Когато в дома всичко е наред, работата е спорна и благодатна. Тогава и умът е по-бистър, и ръцете са по-сръчни. С радостно чувство и бодро настроение човек застава на своето работно място. Всеки трудов човек добре знае, че когато не отклонява мислите си със семейни недоразумения, най-добре съсредоточава вниманието си върху работата. Тогава съвестно ще изпълни задълженията си, с чест ще отговори на порасналите изисквания за висококачествен и ефективен труд, за конкретен принос в осъществяването на отговорните задачи за реализиране на научно-техническата политика в нашата страна.

От друга страна, удовлетворението от добре свършената работа, изявата в труда оказват благотворно влияние в семейството и върху възпитанието на децата.

Нашата цел е да се укрепва и развива семейството, децата да растат в топъл дом, в който да има усмивки, да има радост, да има грижа, дом, в който се изграждат характерни и се формират отрано достойни граждани и патриоти. Дом, към който децата от малки да изпитват обич и привързаност. И те ще го имат, ако има привързаност между родителите, ако има стабилен и хармоничен брак.

Затова за нас е особено важно семейното ни законодателство да осигури добри семейни взаимоотношения, да запази целостта на семейството. Смятаме, че в предлагания проект следва да се засилят още повече грижите за укрепването и развитието на младите семейства, да се създаде правна възможност трудовите колективи по своя преценка да решават определени социални въпроси на младите и многодетните семейства.

Ние ще насочваме още по-добре нашата бъдеща дейност, дейността на профсъюзните органи и организации за утвърждаването и укрепването на социалистическото общество.

Не по-маловажно е и това утре, когато напуснем трудовия фронт, за да отидем в заслужен отпих, кой ще застане на нашето място, кой ще гарантира бъдещите трудови ресурси, ще възпитава бъдещия трудов човек, за да се осигурява възходящият път на социалистическа България, по-на-

татъшно всестранно развитие на социалистическото общество. Голяма отговорност и за това носи семейството — там, където се ражда човекът, там, където се отглежда и възпитава новото поколение.

Българското семейство днес е в дълг към обществото. Намалената раждаемост, увеличените аборти, нарасналият брой на разводите и разстроените семейства не са съвместими със социалистическия начин на живот, с високите нравствени и морални добродетели на социалистическата личност. И заедно със социално-икономическите и идейно-възпитателните мерки за отстраняване на отрицателните тенденции в семейните отношения се налага необходимостта от усъвършенстване на семейното законодателство.

В предложения проект е преценено значението, запазено е положителното в досега действащите нормативни разпоредби. Предвидени са редица нови положения, свързани със задачите за изпълнение на обширната социална програма на нашата партия и правителството за повишаване благоденствието на народа, за укрепване на семейството и стимулиране на раждаемостта.

Проектът отразява основните социалистически начала, върху които се изграждат семейните отношения — закрилата на брака и семейството, грижата за неговата стабилност и развитие, всестранната и действена защита на децата, особено в случаите, когато бракът не може да бъде запазен.

Свободата на брака е несъвместима с лекомисленото отношение към задълженията, които възникват след сключването му. Ето защо за бракосъчетанието е предвиден срок. Осигурява се тъй нареченото „време за размисъл“, за да се избягнат случайни бракове, които са плод на внезапни импулси.

Сключването на брака, разглеждан от позициите на неговата стабилност и трайност, не може да не се свърже и с онези моменти в развитието му, когато е настъпило дълбоко и непоправимо разстройство в отношенията между съпрузите. И тук са предвидени нови мерки за допълнително обмисляне и преодоляване на недоразуменията в семейството. Правилно се предвижда в помирителното заседание да могат да се призовават представители на обществени организации. Те могат най-добре да помогнат за решаване на някои социални въпроси или преодоляване на временни затруднения в семейството.

Съпружеската имуществена общност също има голямо значение за здравината на семейното ядро. Тя в най-голяма степен отговаря на установените у нас социалистически обществени отношения и допринася за укрепване на семейството. Отчитат се общите усилия и принос, взаимното разби-

рателство и подпомагане между съпрузите за осигуряване благополучието на семейството съобразно възможностите на всеки от тях. Имуществената общност дава възможност за по-правилна и пълна оценка не само на материалния принос на съпрузите, но и на труда по отглеждането и възпитанието на децата. Чрез запазване на личния имуществен принос се гарантират личните права на съпрузите в семейството.

В трудовите колективи, в профсъюзните органи и организации проектът за нов Семеен кодекс среща подкрепа. В него са заложени най-съществените изисквания и предпоставки, за да се развива и усъвършенствува социалистическият начин на живот, за да крепне социалистическото общество.

Новите разпоредби отговарят на идеите за социалната справедливост и социалистическия морал във взаимоотношенията между съпрузите, родителите и децата. Те трябва да станат средство за възпитание в здравите вековни добродетели и народностни традиции на българина там, където живеем, и там, където работим.

Благодаря ви! (*Ръкопляскания*)

Председателстваващ Милена Стамболийска: Уважаеми народни представители, с направените досега изказвания предлагам да приключи днешното заседание.

Следващото, второ заседание ще продължи с разисквания по проекта за Семеен кодекс и ще се състои утре, петък, 17 май, от 10 часа.

Закривам заседанието.

(*Закрито в 18 ч. и 30 м.*)

Председател: Станко Тодоров

Зам.-председател: Милена Стамболийска